

DANIŞTAY KARARLARI IŞIĞINDA DİSİPLİN SUÇLARINDA ŞÜPHEDEN SANIK YARARLANIR İLKESİ

Arş. Gör. Cavidan YEMEZ*

Öz

Disiplin hukuku, çalışılan kurumda düzenin tesis edilmesi, hizmetlerin verimli, etkili ve etkin şekilde yürütülmesi, düzeni bozan her türlü eylem ile mücadele edilmesi amacı üzerine inşa edilmiştir. Bu saikle kimi eylemler yasaklanmış ve yine bozulan düzenin yeniden tesis amacıyla, bahsi geçen bu eylemlerin gerçekleştirilmesi halinde bu kimselere yönelik çeşitli müeyyideler öngörülmüştür. Bu müeyyideler ise ancak usulüne uygun bir soruşturmanın neticesinde söz konusu olabilecektir. Disiplin soruşturmasında, disiplin suçuna konu olan eylemin ispat faaliyeti için delillere başvurulmaktadır. Kimi hallerde soruşturma sürecinde delillerin, ceza yargılaması neticesinde toplanması, tesadüfi olması veya hukuka aykırı şekilde elde edilmesi gibi durumlarla karşılaşılabilir. İşte bu halde, verilen disiplin cezasının bahsedilen delillere dayandırılmasının hukukiliği tartışma konusu olacaktır. Bu çalışmada, maddi hakikatin tespiti için yeterli ve kesin delil olması gerekliliği ve aksi durumda ise suçsuzluk karinesinin ihlal edileceği anlayışıyla, Danıştay kararları ışığında disiplin suçlarında şüpheden sanık yararlanır ilkesinin uygulamadaki yansımaları incelenmiştir.

* Arş.Gör., Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, Ardahan, Türkiye | Res.Ass., Ardahan University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Political Science and Public Administration Department, Ardahan, Türkiye.

✉cavidanyemez@gmail.com • ORCID 0000-0002-1096-0502.

✂ **Atıf Şekli** | Cite As: YEMEZ, Cavidan: "Danıştay Kararları Işığında Disiplin Suçlarında Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi", SÜHFD, C. 32, S. 4, 2024, s. 2045-2087.

✂ **İntihal** | **Plagiarism**: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✂ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Anahtar Kelimeler

• Disiplin Soruşturması • Disiplin Suçu ve Cezası • Delil ve İspat • Suçsuzluk Karinesi • Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi

THE PRINCIPLE OF THE BENEFIT OF THE DOUBT FOR THE ACCUSED IN DISCIPLINARY OFFENSES IN LIGHT OF THE DECISIONS OF THE COUNCIL OF STATE

Abstract

Disciplinary law aims to establish institutional order, ensure efficient and effective services, and combat actions that disrupt order. To restore order, certain actions have been prohibited, and sanctions are imposed on those who commit them. These sanctions can only be implemented as a result of a properly conducted investigation. In a disciplinary investigation, evidence is used to prove the act that constitutes the disciplinary offense. During investigations, issues may arise with evidence collection due to criminal proceedings, coincidence, or illegal acquisition. In such cases, the legality of using this evidence for disciplinary penalties is debatable. This study examines the need for sufficient and conclusive evidence to determine the truth, based on Council of State decisions. It highlights that without such evidence, the presumption of innocence is violated, emphasizing that doubts in disciplinary cases should favor the accused.

Keywords

• Disciplinary Investigation • Disciplinary Offense and Penalty • Evidence and Proof • Presumption of Innocence • The Principle of In Dubio Pro Reo

GİRİŞ

Latince kökenli olup, Fransızcadan dilimize geçen ve *disciplina* ifadesinin karşılığı olarak lügatımızda yer edinen disiplin, anlam itibarıyla “sıkı düzen, yol, kurallara uymak için sağlanan yöntem” şeklinde tanımlanmıştır¹. Bir başka tanıma göre ise disiplin, “eğitim, terbiye, öğrenim hali yahut öğrencilik hali ve adabı” şeklinde ifade edilmiştir². Bu kavram aynı zamanda öğretmek ve terbiye etmek anlamlarını da bünyesinde ihtiva ederken esasen ait olunan topluluk tarafından konulan yazılı ya da yazısız kurallara titizlikle uyulması veya bahsi geçen bu kurallara uyma

¹ Çevrimiçi Türkçe Sözlük Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi 05.06.2024).

² Türkçe Etimoloji Sözcüğü, <https://www.etimolojiturkce.com/arama/delil> (Erişim Tarihi 05.06.2024).

zorunluluğu olarak da ifade edilebilir³. Toplum içerisinde bahsettiğimiz bu düzen halinin devamı için ceza hukuku normlarına ihtiyaç duyulurken, kamuyu ilgilendiren hizmetler hususunda yaşanacak düzensizliklere engel olmak için de disiplin hukuku normlarına gereksinim vardır.

Yasal bir tanımı yapılmamış olan disiplin kavramı, idare hukukunda ise kamu hizmetini yürütmekle görevli olan kamu personellerinin yükümlendikleri bu vazifeyi hakkıyla yapmaları için konulan kurallara uymaları şeklinde ifade edilmiştir⁴. Hukuki manada disiplin, belirli bir statüye sahip kimseler ile kamu otoritesi arasındaki ilişki olarak da tarif edilebilir⁵. Hülasa disiplin hukuku, bir kurumda iç düzeni temin ve tesis etmek, kurumda faaliyet gösteren personellerin mevzuata uymasını sağlamak, şayet bahse konu çalışanlar çalışma düzeninin gereklerini yerine getirmez, hizmetin gereklerine aykırı bir tutum sergilerse, bu halde o kimseler hakkında disiplin soruşturması yürütmek ve gerekli görüldüğü halde haklarında disiplin yaptırımlarına hükmetmek şeklinde tarif edilebilir⁶.

Takdir edilir ki kamu hizmetini yürütmek için çok sayıda kamu görevlisinden yardım alınır. Kamu personeli ve memurların, kamu hizmetinde eksiklik, aksaklık ve bir gecikme yaşanmadan görevlerini yerine getirebilmeleri için birtakım normlara ihtiyaç duyulmuştur. Bahsi geçen bu normlar ile memurlar düzen içinde çalışacak ve kamu hizmetleri bu vesileyle aksamayacaktır. Aksi halde norma aykırılık, disiplinin olmaması ve işlerin aksamaması ile sonuçlanacaktır⁷.

³ **CEMALOĞLU**, Necati: "Disiplinle İlgili Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar", Milli Eğitim, 175, 01 Ocak 2007, 10: **YILDIRIM**, Ramazan: "Türk Askeri Disiplin Hukukuna Kısa Bir Bakış", Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, S. 14, 2002, s. 81.

⁴ **GİRİTLİ**, İsmet / **BİLGİN**, Pertev / **AKGÜNER**, Tayfun: İdare Hukuku, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2006, s. 617: **İŞIKLAR**, Celal: Kamu Disiplin Yaptırımları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 51.

⁵ **BOULANGER**, Özge Didem: "Disiplin Cezalarının Özlük Dosyalarından Silinmesi ve Cezalara İlişkin Bilgilerin Üçüncü Kişilere Verilmesi Meselesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 0/50, 30 Mart 2022, 224.

⁶ **BOULANGER**, s. 224. AYM, Başvuru Numarası: 2016/13566, Resmî Gazete Tarihi: 20.10.2020. Resmî Gazete Sayısı: 31280.

⁷ **ASLAN**, Zehreddin: Disiplin Suç ve Cezaları, İstanbul, Alfa Yayınları, 2001, s. 23.

Kamu hizmetinde eksiklik, aksaklık ve bir gecikme yaşanmaması için konulan bu normlar⁸, kamu personellerinin görevleriyle ilgili ödev, sorumluluk ve yasaklardan oluşmaktadır. Ödev, sorumluluk ve yasaklara aykırı olarak vuku bulan ve mevcut disiplinin bozulması ile sonuçlanan eylemler disiplin suçuna vücut verirken, bahse konu eylemin aynı yahut farklı kimselerce yeniden işlenmesinin engel olmak maksadıyla öngörülen müeyyideler ise disiplin cezalarını oluşturmaktadır⁹. Hülasa kamuda çalışan personellerin, kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesi amacıyla konulan normlara uymaması sebebiyle, disiplinin bozulması ve bozulan disiplinin yeniden tesisi amacıyla ilgili normlarda belirtilen usul ve esaslara uygun şekilde ilgili kamu personellerine disiplin cezası verilmesi usulüne *disiplin hukuku* adı verilmektedir¹⁰.

Nitekim, Anayasa'nın 129. maddesi ve 657 sayılı Kanununun 124. maddelerinde de değinildiği gibi kamu görevlileri, ilgili kanun hükümlerinde emredilen ödevlere uymanın yanı sıra yasaklanan işleri de yapmaktan sakınlıdır¹¹. Zira her iki durumda da var olan kamu düzeninin bozulması söz konusu olup, bu eylemler nedeniyle bir disiplin yaptırımı öngörülmelidir. Ancak disiplin yaptırımı öngörülürken soruşturulan kişinin masumiyeti zedelenmeden, şayet şüphe varsa şüphelerin bertaraf edilerek, tam bir ispat ile disiplin yaptırımının öngörülmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Adil yargılanma hakkının bir unsuru, hukuk devleti olmanın ise gereği olan suçsuzluk karinesi, bir suç ithamı ile karşı karşıya kalan

⁸ **EROL**, Ömer Faruk: "Kamu Görevlisinin Etik Sorumluluğu", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10, S. 2, 30 Aralık 2022, s. 737.

⁹ **ÇINAR**, Can Evren / **UÇAR**, İsmail: Kamu Görevlileri Hukuku, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s.151.

¹⁰ **BUCAKTEPE**, Adil: "Disiplin Makamlarının Disiplin Cezası Verme Yetkileri Üzerine Bir Değerlendirme", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, S.2, Nisan 2015, s. 199-224: **AKYILMAZ**, Bahtiyar: "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları VI, S. 1-2, Aralık 2003, s.201: **DÖNMEZER**, Sulhi /**ERMAN**, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 10. Baskı, c. II, İstanbul, 1994, s. 341 vd.

¹¹ **AKKOYUNLU**, Sencer Abdullah: "Disiplin Soruşturmasında Memurun Savunma Hakkını Kullanımında İdarenin Uyması Gereken Esaslar", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, S. 48, 2023, s.3.

herhangi bir kimsenin kesinleşmiş bir yargı kararı olmaksızın masum olarak kabul edileceği yahut Anayasal ifade ile suçlu sayılamayacağı anlamına gelmektedir¹². Disiplin hukukunda da geçerli olan bu ilke, disiplin tahkikatı esnasında hakkında soruşturma yürütülen kimsenin bahse konu disiplin suçunu işlediği yönündeki iddiaların tüm şüphelerden uzak, yeterli ve inandırıcı deliller ile somut, kesin, eksiksiz bir vicdani kanaat edindirecek şekilde ortaya konulması gerektiği¹³ aksi takdirde sanığın itham edilen disiplin suçunu işlediği yönünde şüpheler mevcutsa, masumiyet karinesinin bir yansıması olarak şüpheden sanık yararlanır ilkesinin uygulanması ve soruşturulan kişiye herhangi bir disiplin cezasının uygulanmaması yerinde olacaktır.

Ceza yargulamalarında olduğu gibi neticeleri itibariyle kişilerin temel hak ve hürriyetleri üzerinde etki doğurabilecek bir mahiyeti olan disiplin soruşturmalarında da şüpheden sanık yararlanır ilkesinin uygulanacağı hususunda kuşkuya yer yoktur¹⁴. Yürütülen disiplin tahkikatı neticesinde emredilen ödevlere aykırı davranan yahut yasaklanan işleri yaptığı iddia edilen kamu görevlisine uygulanacak disiplin yaptırımı için sanık hakkından her türlü şüphenin yenilmesi, bilhassa bu sebeple çok önemlidir. Hal böyle olunca disiplin soruşturmasına konu olan fiillerin soruşturulan kimse tarafından işlendiği hususunda hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde neticenin hukuken ortaya konulması da elzemdir.

Disiplin soruşturmalarında mevcut şüpheyi, soruşturulan kişinin lehine değerlendirmek ve bu şüpheden ötürü bir disiplin yaptırımına hükmetmemek muhtemel keyfi ve haksız uygulamaların da önüne geçeceği gibi bir disiplinsizliğin söz konusu olmadığı hallerde de masum bir insanın bir disiplin yaptırımı ile karşı karşıya kalmasına engel olacak ve bu vesile ile bireylerin adalet duygusunun zedelenmesini de önleyecektir. Bu çalışmada ise bahsi edilen bu disiplin suçu ve cezası kavramlarının

¹² **YILDIRIM**, s. 118-119.

¹³ Danıştay 12. D.,30.05.2017, E. 2016/7260, K. 2017/2823, www.kazanci.com.tr_(Erişim Tarihi 23.09.2024).

¹⁴ **US DOĞAN**, Eser /**YÜCEL DERİCİLER**, Özge: "Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelelerinin Uygulanması", Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, Nisan 2020, s. 1108 vd..

neler olduğu, disiplin soruşturmalarında delillendirme süreçleri, elde edilen delilin türleri ve soruşturmada kullanılması, disiplin hukukunda masumiyet karinesinin yeri ve bu karinenin yansımaları olan şüpheden sanık yararlanır ilkesi anlatılacak olup, bu ilkenin Danıştay kararları ışığında uygulamadaki yansımalarından bahsedilecektir.

I. DİSİPLİN SUÇU VE DİSİPLİN CEZASI KAVRAMLARI

Suç ifadesi, “*yasalara aykırı davranış, cürüm*” anlamlarını bünyesinde ihtiva etmektedir¹⁵. Yine suç kavramı, belli kanunları ihlal eden beşeri davranışlar, toplum nezdinde onaylanmayan eylemler olarak tanımlanabilirken, suçta hukuki değer yahut menfaati ihlal eden davranış şeklinde tanımlamak da mümkündür¹⁶. Disiplin suçu ise mevcut kamu hizmetlerinin, bu hizmetlerden faydalanan kimselere nizami ve etkin bir halde ulaştırmak amacıyla kurum bünyesinde düzeni, kurumdaki disiplini yine kamu hizmeti sunan kimselerin statüsünü düzenleyen hükümleri ihlal edecek mahiyette olan hal ve hareketler ifade etmektedir¹⁷. Bir başka tanıma göre ise disiplin suçu, memurun vazifesini tam olarak yerine getirmesi ve sunulan kamu hizmetlerinde bir eksiklik yahut aksaklık yaşanmaması için ihdas edilen normlara, aykırılık taşıyan tutum ve davranışlardır¹⁸. Disiplin hukuku normlarla düzenlenmesine karşın, disiplin suçuna ait tanımların ekseriyetle genel ve soyut kavramlarla yapıldığı görülmektedir. Esasında ceza hukukuna bakıldığında, suçların basit ve nitelikli hallerinin dahi disiplin suçlarının aksine somut kavramlarla ve ayrıntılı bir şekilde tanımlandığı görülecektir¹⁹.

¹⁵ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi 06.06.2024).

¹⁶ **HAFIZOĞULLARI**, Zeki / **GÜNGÖR**, Devrim: “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.20, S.69, Mart 2007, s. 22-23; **DEMİRBAŞ**, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 18. Baskı, Hukuk Dizisi 235, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 216.

¹⁷ **AKYILMAZ**, Bahtiyar: “Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6/2 (2002), s. 243; **BOULANGER**, s. 224; **İŞIKLAR**, s. 51.

¹⁸ **BUCAKTEPE**, 202.

¹⁹ **HÜSEYİNOĞLU**, Emin: “Yargı Kararları Işığında Disiplin Hukukunda Suçta ve Ceza Kanunilik İlkesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 158, 2022, s. 116.

Esasen en sade tanımıyla disiplin suçu, kamu hizmet düzenini bozan davranışlar bütünüdür²⁰. Disiplin cezası ise kamu işlerinin niteliği gereği ve yine hizmet yararına memurun kamu işini daha iyi yürütmesi, vazifesine ve yürüttüğü işlere bağlılığının tesis edilmesi amacıyla, kamu görevlilerinin kendi içerisinde ast-üst ilişkisindeki denetimi sağlamak ve bu vesile ile kamu görevlerinin en verimli şekilde yerine getirilmesi ve toplum yararının sürekliliğinin korunmasını temin etmek²¹ için alınan tedbirler şeklinde tanımlanabilir²². Bu yönleriyle disiplin cezaları, esasında memurun göreve bağlılığını artırmak ve bahse konu kamu hizmetlerinin ise en iyi düzeyde yürütülmesi sağlamak amacını ihtiva eder²³. Tanımlara bakıldığı takdirde, kamu görevlilerinin görev, anlayış, yetki ve ödevlerinin esasında kamu yararıyla sınırlandırıldığı ve eylemleriyle bahse konu sınırı aşan kamu görevlilerinin ise eylemine uygun disiplin cezası ile cezalandırılmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır²⁴. Bu hususta ilgili Danıştay kararlarında da disiplin cezası kavramının kamu görevinin gereği gibi yürütülmesi anlayışı üzerine bina edildiği görülmektedir. Danıştay'ın disiplin cezalarını kamu görevlilerinin bağlı bulunduğu mevzuat gereğince yerine getirmekle mükellef oldukları ödev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi veya yasaklanan fiillerde bulunması halinde muhatap olacakları yaptırımlar şeklinde tanımladığı ve içtihatlarından bu yaptırımların kamu görevlisinin özlük hakları üzerinde neticeleri olduğu için subjektif bir vasfa, kamu düzeninin sağlanması hususunda ise kamusal bir vasfa sahip olduğu ifade etmiştir²⁵.

²⁰ PINAR, İbrahim/ÇALIŞKAN, Öner: Açıklamalı – İçtihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020, s. 23.

²¹ AYM, 20.10.2011, E.2010/28, K.2011/139, R.G. Tarih: 07.02.2012, Sayı: 28197, (Erişim Tarihi 08.06.2024).

²² ERDOĞDU, Ahmet: "Yeni Disiplin Cezaları", Danıştay Dergisi, Y.2, S.6, s. 8.

²³ TANRIVERMİŞ, Atilla: Masumiyet Karinesini Genişleten Bir İlke Olarak Lekelenme Hakkı, Seçkin Hukuk, no: 2716, Ankara: Seçkin, 2021, s. 33; PINAR/ÇALIŞKAN, s. 23.

²⁴ PINAR/ÇALIŞKAN, s. 23.

²⁵ Danıştay, 12. D, 04.12.2019, E. 2015/2920, K. 2019/585, www.kazanci.com.tr_(Erişim Tarihi 08.06.2024).

II. DİSİPLİN SORUŞTURMALARINDA DELİLLENDİRME

Disiplin soruşturması/kovuşturması/yargılaması, bozulduğu öngörülen sistemin bir bölümünün bir daha sağlanabilmesi için disiplinsizliğe sebebiyet veren hareketlerin müeyyidelendirilmesi gayesiyle hareket edilen, kendine mahsus niteliklere sahip bir tetkik etme faaliyetidir²⁶. Her sistem, kendi içinde düzeni sağlama maksatlı bir disiplin mevzuatına ve disiplin yargılamasına yönelik hükümleri farklı şekilde düzenleme imkânına sahiptir. Bu durumun yanı sıra bu sistemler arasında müşterek hususlar da söz konusu olabilmektedir. Disiplin yargılamasına başlanması, hareketin incelenmesi, delillendirme süreci, savunma ve itiraz hakkı vb. konular müşterek hususlardandır. Bunların yanı sıra disiplin yargılamalarında, yetkili kimse ve belirlenen süreler farklılık gösterebilmektedir.

Disiplin yargılamasında, iddia ve savunmanın ispatını sağlayan²⁷, soruşturma konusu mevzunun aleniyete kavuşturulması, maddi hakikatin gün yüzüne çıkarılması için kullanılan araçlara *delil* denmektedir²⁸. Disiplin soruşturmasını yürüten amirin, soruşturmaya sebebiyet veren eylemin vuku bulunduğu zamana gitmesinin mümkün olmaması nedeniyle, disiplin amirinden bahsi geçen delillere bakarak olayın oluş şekli hakkında fikir sahibi olması ve bu deliller vasıtasıyla bir karara varması beklenir²⁹.

Hakkında bir disiplin soruşturması yürütülen bir kamu görevlisinin, soruşturmaya konu eylemi ile ilgili olarak adli bir muhakemenin yürütülmesi söz konusu ise bu bağlamda alınan ifadeler, toplanılan belgeler, bilirkişi tutanakları, iddianamenin bir örneği, kovuşturmaya yer olmadığına hükmedildiyse bu kararın metni, duruşma zabıtları, mahkeme kararı vb. tüm belgelerin onaylı örneklerinin dosyaya eklenmesi gerekir.

²⁶ CANOĞLU, Veysel Candan: "Disiplin Soruşturmasında Delil ve İspat", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2018, s. 232.

²⁷ SANCAKDAR, Oğuz: Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 264.

²⁸ GEDİK, Doğan: Öğreti ve Yargısal İçtihatlar Işığında Ceza Muhakemesinde Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi (In Dubio Pro Reo), Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 11.

²⁹ YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 498.

Bilhassa mağdur, şikayetçi yahut soruşturmaya konu olan eyleme tanık olan kimselerin beyanlarının kapsamlı bir şekilde alınması ve varsa bu hususta çelişkilerin giderilmesi yerinde olacaktır. Bu sebeple öğretide adli muhakemedeki ifadelere yalnızca atıf yapılmasının yeterli olmayacağı da ileri sürülmüştür³⁰.

Delil serbestisi ilkesinin hâkim olduğu disiplin soruşturmalarında, hukuka uygun bir mahiyette elde edilen tüm deliller, soruşturmada dikkate alınmaktadır³¹. Ceza muhakemesinde soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı ya da hâkime nazaran disiplin soruşturmasını yürüten disiplin amirinin yetkilerinin kapsamı daha dardır³². Daha somut ifadeyle, ceza yargılamasında *arama, el koyma* ve *gözetim* gibi tedbirlere başvurulabilirken, disiplin soruşturmalarında, temel hak ve hürriyetleri sınırlandırması sebebiyle Anayasa ve yasalar tarafından bu tedbirlere başvurulmasına müsaade edilmemiştir³³. Bu kapsamda disiplin soruşturması ile görevlendirilen kimse, CMK'daki soruşturma işlemleri ile ilgili hükümler kapsamında haklarında soruşturma yürütülen kişilerin leh ve aleyhlerindeki tüm delilleri toplayacak, muhbir, müşteki ve tanıkların ifadelerini lazım gelirse kolluk gücünün desteğiyle alacak ve yine bu süreçte bilirkişi tayin edilmesi, keşfe çıkılması yahut istinabe usulünden faydalanılması da mümkün olacaktır³⁴.

Bu anlatılanlardan hareketle, daha önce ifade ettiğimiz gibi disiplin soruşturmalarında delil serbestisi ilkesinin varlığına karşın, ilgili delilin temel hak veya hürriyetleri kısıtlaması halinde, delil olarak kullanılabilmesi, bu duruma dayanak oluşturacak yasal bir düzenlemenin varlığı şartını da beraberinde getirmektedir³⁵. Aksi durumun söz konusu olması halinde, bahsi geçen deliller hukuka aykırı kabul edileceğinden, bu delillerin disiplin soruşturmasında kullanılması mümkün olmayacak, maddi hakikatin ortaya çıkarılması gayesi taşırsa dahi bu amacın kişisel ve

³⁰ PINAR/ÇALIŞKAN, s. 633.

³¹ CANOĞLU, s. 245.

³² BAŞ, Eylem: "Hakimlerin ve Savcılarının Disiplin Yönünden Soruşturulmaları ve İşledikleri Suçlar Nedeniyle Yargılanmaları", Ankara Barosu Dergisi, Y.2016, S.3, s. 301.

³³ CANOĞLU, s. 245.

³⁴ PINAR/ÇALIŞKAN, s. 633.

³⁵ CANOĞLU, s. 245.

toplumsal değerlere zarar vermeden ve hukuk devleti ilkesini ihlal etmeden yapılması gerekecektir³⁶.

III. CEZA YARGILAMASINDAN ELDE EDİLEN DELİLLERİN DİSİPLİN SORUŞTURMASINDA KULLANILMASI SORUNU

Disiplin soruşturmasına konu olan eylem, aynı zamanda ceza mahkemesi nezdinde kovuşturulacak başkaca bir suçta sebebiyet vermişse, ilgili kimsenin işlenen fiil nedeniyle disiplin sorumluluğunun yanı sıra cezai sorumluluğu da gündeme gelecektir³⁷. Bu hallerde, aynı eylem dolayısıyla ilgili kimseye hem disiplin soruşturması hem de ceza soruşturması yapılabilmektedir. Bu vesileyle kamu görevlisine hem adli hem de idari yönden ceza verilmesi hususu, idarece ve adli makamlarca ayrı ayrı takdir edilmektedir³⁸. Bu durumu, esasında ceza hukukunun esas prensiplerinden olan *non bis in idem*'in ihlali olarak değerlendiren bazı görüşler³⁹ ve mahkeme kararları⁴⁰ mevcuttur.

Ceza hukukunda etkin olan temel prensiplerin, disiplin hukuku için de geçerli olacağı görüşü kabul görse de disiplin hukuku ve ceza hukukunun farklı işleyişi ve kuralları olduğu hususu da göz ardı edilmemelidir. Bu hususta 657 sayılı yasanın 131. hükmünde memurun

³⁶ TANRIVER, Süha: "Türk Medenî Usul Hukuku Bağlamında Hukuka Aykırı Yollardan Elde Edilen Delillerin Durumunun İrdelenmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2006, S.65, s.374.

³⁷ CANOĞLU, s. 257.

³⁸ HATİPOĞLU, Sezgin: "Ceza Mahkemesi. Kararlarının Disiplin Hukuku Bakımından Bağlayıcılığı", Danıştay Dergisi, 2016, S.141, s. 87.

³⁹ SANCAKDAR, Oğuz / US, Eser / KASAPOĞLU, Turhan Mine / ÖNÜT, Lale Burcu: İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara 2015, s. 734.

⁴⁰ "Hukukun evrensel ilkelerinden olan "Non bis in idem" kuralı doğrultusunda, bir kimsenin işlemiş olduğu eylemden dolayı ancak bir kez cezalandırılacağı, davacının da işbu dava konusu işlemin tesisine dayanarak alınan ve kendisine isnat edilen eylemler nedeniyle daha önce beraatine karar verildiği ve bu karardan sonra davacının halen o tarihten günümüze kamu kurumunda çalışmaya devam ettiği, dolayısıyla davalı idarece, davacı hakkında sadece soruşturma bulunduğu ileri sürülerek ve aynı eylem nedeniyle yeniden yapılan ceza yargılamasının sonucu beklenmeden tesis edilen işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı..." (Danıştay, 12. D, 19.04.2022, E. 2022/1543, K. 2022/2165, www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi 09.06.2024).

gerçekleştirdiği eylemin ceza mahkemesince kovuşturulan bir suç olması halinde bu eylem nedeniyle kovuşturmaya başlanmış olmasının, disiplin soruşturmasını geciktiremeyeceği gibi ilgili kimsenin cezai kovuşturma nedeniyle mahkûm edilsin edilmesin bu halin, disiplin cezası almasına mâni olmayacağı da hüküm altına alınmıştır.

Esasen ceza ve disiplin kovuşturmalarının birbirinden ayrı olması nedeniyle disiplin soruşturmasının yapılması ve akabinde bir disiplin cezasına hükmedilebilmesi için ceza kovuşturmasının tamamlanıp bir hüküm verilmesinin beklenmesine lüzum yoktur⁴¹. Şayet ceza yargılamasının o eylemden ötürü disiplin cezasına hükmedilmesinin akabinde sonuçlanması, *disiplin soruşturmasının ceza muhakemesini beklemeyeceği* kuralı ile açıklanabilir⁴². Hatta öğretide kimi yazarlarca bahse konu eylemin şikayete bağlıyken şikayetten vazgeçilmesi ile davanın düşmesi halinde yahut eylemin zamanaşımına uğraması, cezayı ortadan kaldıran, eylemi suç olmaktan çıkararak bir halin yaşanması (genel af) gibi hallerde dahi disiplin soruşturmasının yürütülebileceği ve hatta disiplin cezasına hükmedilebileceği ifade edilmiştir⁴³.

Madde hükmünden hareketle, disiplin soruşturmasına konu olan ilgili şahsın hem adli hem idari yönden değerlendirilip, adli yönden ceza alsın alsın her durumda disiplin cezasına hükümlenilebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca ceza hukukuna hakim olan *non bis in idem* ilkesinin bir gereği olarak aynı fiile ikinci defa ceza uygulanamazken, bu ilkenin disiplin cezaları hususunda geçerli olmadığı ve bunun neticesi olarak da aynı eylemden ötürü bir ceza mahkemesi kararının mevcudiyetine karşın disiplin kovuşturması yapılabileceği ve akabinde disiplin suçunun işlendiğine kani olunduğu vakit bir disiplin yaptırımına hükmedilebileceği

⁴¹ CANOĞLU, s. 258; KARAHANOĞULLARI, Onur: "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.8, S.3, 3 Temmuz 1999, s. 65.

⁴² ONUR, s. 65.

⁴³ OĞURLU, Yücel: "Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu 'Ne Bis İn İdem' Kuralı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52, S.2, 2003, s. 119.

öğretide dile getirilmiştir⁴⁴. Ancak Danıştay, ilgili kararlarında da disiplin yargılamasına konu olan kişi ve eylem hakkında gerekli soruşturma yapılmadan, olay ve sorumlu kimselerle ilgili bilgi ve belge toplanmadan, elde edilen deliller değerlendirilmeden adli yargı nezdinde verilen karara atıf yapılarak hüküm kurulmasını hukuka aykırı görmektedir⁴⁵. Danıştay, disiplin soruşturmalarında disiplin yaptırımına hükmedilirken gerekçe olarak yalnızca ceza mahkemesi kararına atıf yapılmasının hukuka aykırı olduğunu, soruşturmaya konu kişi ve eylemin ayrıca tahkik ettirilmesi gerektiği, varsa bilgi ve belgelerin temin edilmesini, mevcut ispat vasıtalarının değerlendirilmesini ve usulüne uygun yapılmış tahkikat sonucunda, disiplin suçunun işlendiği hususunda tam bir vicdani kanaatin oluşması halinde cezanın öngörülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Yine disiplin soruşturmaları açısından ceza yargılamaları neticesinde verilen beraat kararlarının önem arz ettiğini söylemek de mümkündür. Ancak bu durumun kural olmadığı gerek kovuşturmayaya yer olmadığı kararı gerekse de beraat kararlarının her durumda bağlayıcı olmayacağı Danıştay kararlarında ifade edilmiştir⁴⁶. Yine Anayasa Mahkemesi'nin de Danıştay'ın bu görüşünü destekleyen ve adli yargı nezdinde verilen beraat kararına karşın disiplin yargılamasında idari bir yaptırım öngörülmesinin suçsuzluk karinesine aykırılık oluşturmayacağı yönünde kararları mevcuttur⁴⁷. Öğretide kimi yazarlar gerekçesine de bağlı olarak ceza yargılaması neticesinde öngörülen beraat kararının, disiplin soruşturmaları neticesinde öngörülecek kararı etkileyebileceğini ileri sürmektedir. Ancak Danıştay kararlarında bu bağlayıcılığın kusurun var olup olmadığı yahut illiyet bağının tespiti noktasında değil de maddi olaya dair

⁴⁴ ÖZEN, Mustafa: "Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14, S. 1, 2010, s. 390.

⁴⁵ Danıştay, 5.D, 13.02.2017, E. 2016/16487, K. 2017/2194, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 10.06.2024).

⁴⁶ "Öte yandan, vergi kaçakçılığı suçu nedeniyle yürütülen soruşturmanın kovuşturmayaya yer olmadığına; kovuşturmanın ise beraat kararıyla sonuçlanmasının da idari dava açısından her durumda bağlayıcı bir sonuç doğurduğu söylenemez." (DVDDK, 11.10.2023, E. 2023/354, K. 2023/1088, www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi 10.06.2024).

⁴⁷ Anayasa Mahkemesi Başvuru No: 2012-998, Karar Tarihi:07/11/2013. www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 10.06.2024).

tespitler ile yargılamaya konu eylemin hukuka aykırılığının belirlenmesi noktasında olduğu ifade edilmiştir⁴⁸. Burada dikkat çekilen beraat gerekçesi ise söz konusu suçun sanık tarafından işlendiği hususunun sabit olmaması hülasa delil yetersizliği halidir.

Bu gerekçe ile beraat kararına hükmedilmesi halinde de disiplin hukukunun ve ceza hukukunun birbirinden bağımsız olması nedeniyle⁴⁹ idari makamlar kendi usullerine göre disiplin soruşturması yürütme ve bahse konu eylem disiplin suçuna vücut veriyorsa şahsa disiplin cezası uygulama imkan ve iktidarına sahip olabileceklerdir⁵⁰. Bu duruma dayanak olarak ise ceza yargılaması için mahkumiyete yeter olmayan delillerin, idari makamlarca disiplin cezası verilebilmesi için yeterli kabul edilebileceği anlayışı ileri sürülmüştür⁵¹. Hal böyle olunca, mevcut ceza kovuşturmasının disiplin kovuşturmasına ve disiplin yaptırımına engel olmayacağı ve disiplin kovuşturmalarının bağımsız yürüyeceği öğretide dile getirilmiştir⁵². Yine beraat kararının mevcudiyetine karşın idarece disiplin cezası öngörülebilmesi hususuna Danıştay, ceza yasalarının kamu düzenini korumayı amaçladığını, halbuki disiplin cezalarının kamu görevlisinin statüsünü korumak, memurun bu vesile ile göreve bağlılığını sağlamak ve yine kamu hizmetlerinin de olması gerektiği gibi yürütülmesine de katkı sunmak için ihdas edildiğini ve bu sebeple her iki hukuk dalında

⁴⁸ “Kural olarak ceza mahkemesinde verilen kararların hukuk hakimi açısından bağlayıcı olmadığı kabul edildiği, ancak; hukuk hakiminin bu bağımsızlığının sınırsız olmadığı, dolayısıyla ceza mahkemesinde verilen kararların hangi hususlarda bağlayıcı olduğuna dair değerlendirme yapılması gerektiği, bu doğrultuda, ceza hakiminin mahkumiyet ve beraate ilişkin verdiği kararın, kusurun var olup olmadığı ve illiyet bağı gibi hususlarda hukuk hakimini bağlamadığı, maddi olaya ilişkin yapılan tespitler ile yargılamaya konu fiilin hukuka aykırılığını tespit etmesi bakımından hukuk hakimini bağlayıcı vasıfta olduğunun kabul edilmesi gerektiği...” (Danıştay, 13.D, 08.09.2022, E. 2022/3417, K. 2022/3051, <https://karararama.danistay.gov.tr>) (Erişim Tarihi 11.06.2024).

⁴⁹ **YILDIRIM**, s. 121.

⁵⁰ **USMAN**, Yahya: Kamu Görevlileri Disiplin Hukukunda İdari Usul İlkeleri (Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019, 24.

⁵¹ **DURMUŞ**, A. Alper: Memur Disiplin Hukuku, Ankara, Adalet Yayınları, 2014, 193.

⁵² **YILDIRIM**, s. 119.

yapılan muhakemeler neticesinde öngörülen cezaların farklı nitelik taşımamasını gerekeceği göstermiştir⁵³.

Bir diğer değerlendirilmesi gereken husus ise ceza mahkemesi tarafından verilmiş olan ceza verilmesine yer olmadığı kararının disiplin soruşturmaları açısından önem arz edip etmeyeceği tartışmasıdır. Bilindiği üzere bu karar, mahiyeti itibariyle yargılamayı sona erdiren, esasa ilişkin nihai olan ve ceza hakiminin dosyadan el çekmesi ile sonuçlanan bir hükmüdür⁵⁴. Bu karar, sanığın kendisine yüklenen suçu gerçekleştirdiğini tespit etmesine karşın belirli gerekçelerle sanığa bir müeyyide uygulanmaması yönünde bir hükmüdür⁵⁵. Bu kararın disiplin soruşturmalardaki etkisi ise beraat kararından farklı değildir. Zira Danıştay'ın bu hususta kanaati, ceza verilmesine yer olmadığı kararının, disiplin soruşturmalarının yürütülmesine engel olmadığı⁵⁶ ve idari yargılama yönünde bağlayıcı olmayacağı şeklindedir⁵⁷. Ancak Danıştay'ın kimi hallerde aksi yönde bir yaklaşım benimsediği ve ceza mahkemesince verilen ceza verilmesine yer olmadığı kararına dayanarak, idarenin anılan yargılama dışında başka bir iddia ve ithamın olmadığı ve başka herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı hallerde idari işlemin iptaline karar verdiği de görülmektedir⁵⁸.

Doktrinde ceza yargılamasında başvuru koruma tedbirleri neticesinde elde edilen delillerin, hukuka uygun bir şekilde toplanmış olması halinde disiplin soruşturmaları için kullanılmasında sakınca olmadığı

⁵³ Danıştay, 8.D, 20.10.2023, E. 2019/5764, K. 2023/5041, www.kazanci.com.tr. (Erişim Tarihi: 11.06.2024).

⁵⁴ **GÜNEŞ**, Derya Belgin Güneş, "Ceza Mahkemesi Tarafından Ceza Verilmesine Yer Olmadığına İlişkin Kararın Hukuk Mahkemesi Kararlarına Tesiri", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 30 Haziran 2019, 185-216, <https://doi.org/10.26650/mecmua.2019.77.1.0013>.

⁵⁵ **GÜNEŞ**, 197.

⁵⁶ Danıştay, 8.D, 27.12.2023, E. 2022/5529, K. 2023/7916, www.kazanci.com.tr. (Erişim Tarihi: 23.09.2024).

⁵⁷ Danıştay, İDDGK, 04.07.2023, E. 2023/438, K. 2023/1548, www.kazanci.com.tr. (Erişim Tarihi: 23.09.2024).

⁵⁸ Danıştay, 12.D, 19.12.2023, E. 2020/497, K. 2023/6860, www.kazanci.com.tr. (Erişim Tarihi: 23.09.2024).

yönünde görüşlerin⁵⁹ yanı sıra CMK 135/6 katalog suçlardan olmadığı takdirde bahsi geçen bu delillerin kullanılmaması gerektiği yönünde görüşler de söz konusudur⁶⁰. Ancak Danıştay bazı kararlarında, bahse konu eylem katalog suçlardan olmasa dahi koruma tedbirlerinin hukuka uygun olarak tesis edilmesi, suçun vasfında hataya düşülmesi nedeniyle bu durumun delilleri hukuka aykırı hale getirmeyeceği, usulüne uygun şekilde alınmış koruma tedbirlerinin, kararın verildiği tarih itibarıyla ulaşılabilir ve öngörülebilir olmasının ve taraflara bu hususta itiraz hakkı tanınmasının, bu delillerin disiplin soruşturmalarında kullanılması için yeterli olduğu yönünde görüşleri de mevcuttur⁶¹. Ayrıca CMK 135/6. hükmünde 5353 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile *dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi* tedbirlerine katalog suçlarda başvurulabileceği öngörülürken, iletişimin tespiti bu kapsamdan çıkarılmış ve suç soruşturması kapsamında tüm suçlar yönünden başvurulacak bir tedbir olarak kabul edilmiştir⁶².

⁵⁹ BAŞ, s. 302. ÇAKMAK, Seyfullah: “İletişimin Denetlenmesi Koruma Tedbiri Çerçevesinde Elde Edilen Tesadüfi Delillerin Disiplin Soruşturmasında Kullanılması”, Terazi Hukuk Dergisi, Y.2010, C.5, S.48, s. 82. Bu hususta Danıştay kararı için bkz. “Rüşvet iddiasından dolayı yapılan sorgusuna binaen tutuklanması üzerine hakkında başlatılan soruşturma sürecinde, davacı ile N. B. ve O. Ç. arasında yapılan telefon görüşmelerinde, değişik kişilere ait telefonlar ile görüşme yapan telefon numaralarının tespiti hususunda pazarlıklar yapıldığı, GBT kayıtlarına bakma karşılığında anlaşmaya varıldığı; bu amaçla gönderilen 750.-TL havale tutarını davacının kimlik fotokopilerini bırakarak aldığı hususlarının gerek disiplin soruşturması gerekse ... Ağır Ceza Mahkemesi’nin E:... esasına kayden yapılan ceza yargılaması kapsamında alınan ifadelerde belirtildiği ve davacının İstihbarat Şube Müdürlüğünde görevli olduğu da dikkate alındığında, davacıya isnat edilen disiplin cezasına konu fiillerin sübuta erdiği ve davacının üzerine atılı disiplin suçunu işlediği kanaatine varıldığı...” (Danıştay, 2.D, 15.03.2023, E. 2023/17, K. 2023/1195, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 13.06.2024).

⁶⁰ ARSLAN, Çetin: “Ceza Muhakemesinde İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukundaki Durumu Üzerine Bir Değerlendirme”, Fasikül Hukuk Dergisi, Y.2010, C.2, S.3, s. 37-40. Bu hususta Danıştay kararı için bkz. Danıştay, 2.D, 13.06.2023, E. 2022/2047, K. 2023/3403, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 13.06.2024).

⁶¹ Danıştay, 12.D, 31.05.2023, E. 2022/4627, K. 2023/2982, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 13.06.2024).

⁶² Danıştay, 5.D, 27.02.2023, E. 2017/4749, K. 2023/1697, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 13.06.2024)

Ancak bilinmelidir ki ceza muhakemesi ile amaçlanan bozulan kamu düzenini yeniden tesisidir. Bu amaçla gerekli görüldüğü hallerde *yakalama, gözaltı, tutuklama, iletişimin denetlenmesi vb.* tedbirlerle temel hak ve hürriyetlere müdahale edilebilmektedir. Toplanan delillerin, hiçbir yasal dayanağı olmadan ilgili kimsenin disiplin soruşturması için aleyhe kullanılması hususu kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Bahsi geçen bu temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması hususu, bilindiği gibi ancak Anayasal sebepler ve yasal düzenlemelerle söz konusu olabilmektedir. Ceza yargılamasından elde edilen delillerin, ilgili kimsenin disiplin soruşturması için kullanılabilmesi ancak bu konuda yapılacak bir yasal düzenleme ile söz konusu olabilecektir⁶³. Bu nedenle bizim de benimsediğimiz görüş, bu delillerin kullanılmasının kanunilik ilkesine aykırı olduğudur.

A. Ceza Yargılamasında Elde Edilen Tesadüfi Delillerin Disiplin Soruşturmasında Kullanılması

Tesadüfi delil, yürütülmekte olan soruşturma ile ilgisiz, farklı bir suçun işlendiğine dair işaretler taşıyan ve soruşturma esnasında elde edilen delillerdir⁶⁴. Bu tür delillerle sıklıkla iletişimin denetlenmesi tedbirinde karşılaşılır. Danıştay'ın bu konuda verdiği kararlar farklılık göstermektedir. Uzun bir süre, tesadüfi delillerin disiplin soruşturmalarında kullanabileceğini belirten kararlar alan Danıştay, daha sonra bu konuda tavrını aksi yönde belirlemiştir.

Danıştay, bir gümrük memurunun yasal telefon dinlemesi yapılan ve yurt dışından mazot girişini organize eden şahısla çok defa telefon ile görüştüğü, mazot kaçakçılığı yaptığı ve İranlı şoförlerinin geçişine yardım ettiği sebebiyle ilgili idare tarafından verilen meslekten çıkarma cezasını onamıştır⁶⁵. Yine yasal telefon dinlemesi yapılan ve çıkar amaçlı suç örgütü kuran kimse ile telefon görüşmesi yaptığı anlaşılan bir polis

⁶³ CANOĞLU, s. 261-262.

⁶⁴ ÇAKMAK, s. 76.

⁶⁵ Danıştay, 12. D, 24.12.2008, E. 2008/4042, K. 2008/7250 www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 14.06.2024).

memurunun da idare tarafından meslekten çıkarma cezası Danıştay nezdinde onanmıştır⁶⁶.

Danıştay bir başka kararında ise ağır ceza mahkemesi üyesi olan iletişimin denetlenmesi yoluyla hakkında dinleme kararı bulunmayan kamu görevlisi şahsın, elde edilen delillerle suç işlediğinin tespiti ve bu tesadüfi delillerin ceza soruşturmasında kullanılmasa dahi disiplin soruşturmasında kullanılmasının hukuka aykırılık oluşturmayacağı ayrıca disiplin soruşturması için bazı hallerde mevcut kanaatin kafi olacağını, bu durumdan men eden bir düzenlemenin de olamayacağını belirtmiştir⁶⁷.

Danıştay bu görüşünü, kanunilik ilkesine aykırılık oluşturduğu, ilgili temel hak ve hürriyetlerin yalnızca anayasal ve yasal düzenlemelerle sınırlandırılması gerektiği, tesadüfi delilin katalog suçlar için kullanılabilceği aksi halde delilin kanuna aykırı olacağı ve değerlendirme yasağına tabi olacağı gerekçeleriyle değiştirmiştir⁶⁸. Danıştay bu doğrultuda verdiği bir kararında, rüşvet suçu nedeniyle başlayan muhakeme sürecinde iletişimin denetlenmesi yolu ile ele geçirilen tesadüfi delillerin, katalog suçlardan biri olmayan görevi kötüye kullanma suçunun ispatında kullanılmasını ve bu doğrultuda kurulacak hükme dayanak yapılmasını kanuna aykırı bulmuştur⁶⁹.

Danıştay farklı bir içtihadında ise iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen kayıtlarda, üçüncü bir şahıs hakkında tesadüfi delillere ulaşılması hususunda ne yapılması gerektiğini açıklamıştır. Kararda, iletişimin denetlenmesi yolu ile elde edilen ses kayıtlarında soruşturma/kovuşturma konusu ile ilgisi olmayan üçüncü şahıslar hakkında, bir başka suçun işlediğine dair delillerin elde edilmesi üzerine yalnızca bu kayıtlara dayalı olarak bahsi geçen şahıslar hakkında disiplin cezasına hükmedilemeyeceği yönünde karar vermiştir. Bununla birlikte Danıştay, aynı ses

⁶⁶ Danıştay, 12. D, 24.09.2008, E.2008/1240, K.2008/4858, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 14.06.2024).

⁶⁷ Danıştay, İDDGK, 19.04.2017, E. 2016/2461, K. 2017/1672 www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 14.06.2024).

⁶⁸ Danıştay 16. D, 11.11.2015, E. 2015/3643, K. 2015/6993 www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 14.06.2024).

⁶⁹ Danıştay 2. D, 13.06.2023, E. 2022/2047, K. 2023/3403 www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 24.06.2024).

kayıtlarının esas alınarak disiplin soruşturması başlatılmasının ve bu soruşturmanın kapsamının genişletilerek varsa tanık beyanları ve başka bilgi ve belgelere ulaşılmamasının akabinde, disiplin yaptırımına hükmedilmesinin önünde ise bir engel olmadığı yönünde içtihadta bulunmuştur⁷⁰.

Hülasa Danıştay kararlarından da anlaşılacağı üzere iletişimin denetlenmesi tedbiri hukuka uyan bir kararla alınmış olsa ve yine hukuka aykırı olmayan bir şekilde uygulanırsa dahi bu tedbirin uygulanması esnasından ele geçen ve soruşturma/kovuşturma konusu suçla ilgisi olmayan, bir başka suç için şüphe uyandıran bulguların tesadüfi delil niteliği kazanabilmesi için bu delillerin katalog suçlardan biri üzerinde şüphe uyandırması gerekecektir. Aksi halde katalog dışında bir suça dair ele geçirilmiş bulguların tesadüfi delil olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, bu delilin yalnız ve belirleyici bir delil olması halinde, bu şekilde yargılamada kullanılmasının ise hakkaniyete uymayacağı ve bu delillerin değerlendirme yasağına tabi olacağı yönünde içtihadta bulunmuştur⁷¹.

B. Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması

Devletler, işlenen suçlarla ilgili maddi hakikati tespit etmek için temel hak ve hürriyetlere müdahale eden tedbirlere başvurabilmektedir. Tarih boyunca maddi hakikatin tespiti amacıyla suçların hiçbir sınırlama olmaksızın aydınlatılma çabası çok sayıda toplumsal ve kişisel değerler zarar görmesine sebebiyet vermiştir⁷². Maddi hakikatin tespiti ilk olarak mağdurun/suçtan zarar görenin haksız fiili gerçekleştiren kişiyi dava etmesi ve delilleri kendisinin getirdiği *itham* sistemi ile başlamış ve daha

⁷⁰ Danıştay, 2. D, 10.01.2023, E. 2021/8048, K. 2023/35, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 24.06.2024).

⁷¹ "...davacının Bursa Emniyet Müdürlüğü bünyesinde görevli olduğu dönemde, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve hırsızlığa azmettirme suçu kapsamında ... Sulh Ceza Mahkemesince verilen iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması, sinyal bilgilerinin takibi ve izlenmesi kararının uygulanması sonucunda, ... isimli şahıs ile yapmış olduğu konuşma içeriklerine göre kumar oynadığının tespit edildiği, disiplin cezasına konu kumar oynama eyleminin, dinleme kararı ile ilgisi olmadığı ve delil değerlendirme yasağı kapsamında olduğu, konuşma içerikleri ve ... isimli şahsın ifadesi dışında başkaca bir delilin bulunmadığı..." (Danıştay, 2. D, 25.04.2023, E. 2021/14224, K. 2023/2160, www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi 25.06.2024).

⁷² GEDİK, Doğan / TOPALOĞLU, Mahir: Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 3-4.

sonra muhakemede, mahkeme tarafından kabul edilen deliller ile bir olgunun ispatlanabileceği, hakimlerin hem iddia hem de yargı makamı olduğu *tahkik* sistemi ile devam etmiştir⁷³. Günümüzde kabul gören anlayış ise iddia, savunma ve yargıdan oluşan, delil serbestisi ve şüpheden sanık yararlanır ilkelerinin benimsendiği *işbirliği* sistemidir⁷⁴. Hukuka aykırı ispat vasıtaları ve bunların uzak etkisi de bu sistem ile söz konusu olmuştur⁷⁵.

Hukuka aykırı delil, hukuk kaidelerine aykırı bir şekilde elde edilen bilgi ve bulgulardır⁷⁶. Bu şekilde toplanan deliller hukuka aykırı görülmektedir. Anayasa'da da hukuka aykırı bir yolla ele geçirilmiş olan bulguların, muhakemede ispat vasıtası olarak kullanılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu kural sadece ceza yargılaması için geçerli olmayıp, muhakemenin tüm dallarında uygulanan genel bir kaidedir⁷⁷. Bahsi edilen bu prensibin ceza muhakemesi ile ilgili olsa da yarı yargısal bir fonksiyona sahip disiplin hukukunda da geçerli olacağı öğretide ileri sürülmüştür⁷⁸. Bu hususta Anayasa Mahkemesi⁷⁹ ve Danıştay'ın, idari ve adli cezalar hususunda bir ayırım gözetmediği, ceza muhakemesinde hakim olan temel ilkelerin disiplin hukuku için de geçerli olması gerektiği yönünde karar verdiği görülmektedir⁸⁰.

Bu hüküm doğrultusunda, disiplin soruşturmaları ve kabahatlerle ilgili yargılamalarda delillerin hukuka uygun şekilde elde edilmesi ve

⁷³ DÜLGER, Murat Volkan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi (Zehirli Ağacın Meyvesi Öğretisi), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 57.

⁷⁴ DÜLGER, s. 57.

⁷⁵ DÜLGER, s. 57.

⁷⁶ FİŞ ÜSTÜN, Gül: "Disiplin Soruşturmalarında Hukuka Aykırı Deliller" Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:24, S:1, 2018, s. 18-19.

⁷⁷ DÜLGER, s. 59.

⁷⁸ ASLAN, Zehreddin /ALTINDAĞ, Halil: Memurların Disiplin Ve Ceza Soruşturması 2547 Sayılı Kanun Kapsamında Çalışanların Disiplin Ve Ceza Soruşturması Dahil, Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2023, s. 46.

⁷⁹ AYM, E:1990/12, K:1991/7, K.G.04.04.1991, R.G.- Sayı 13.08.1991-20959 (Erişim Tarihi 27.06.2024).

⁸⁰ GÜNDÜZ, Fatma Ebru: "Hukuka Aykırı Elde Edilmiş Delillerin Disiplin Hukukunda Kullanılması", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S.1, 08 Mart 2019, s. 96.

verilecek kararın da bu delillere dayanması yerinde bir uygulama olacaktır⁸¹. Ancak aksi görüş ise disiplin soruşturmalarının bir yargılama usulü olmadığı, bu nedenle bu ilkenin disiplin soruşturmalarında uygulanabilirliği konusundan sıkıntıların olacağı yönündedir⁸².

Danıştay bazı kararlarında hukuka aykırı delillere dayanılarak hüküm kurulabileceği görüşünü benimsemiştir. Örnek Danıştay kararında, bir TV programının gizli kamera kayıtları ile sanık ve tanık beyanları doğrultusunda rüşvet eylemine ilişkin disiplin cezası öngören idarenin kararının hukuka aykırı olmadığına hükmedilmiştir⁸³. Benzer bir başka Danıştay kararında ise kaçakçılarla iş birliği yaptığı iddiasına karşılık ses kayıt cihazı taşıyan bir görevli vasıtasıyla elde edilen tapelere dayanılarak verilen meslekten çıkarma cezasının, hukuka aykırı olmadığına hükmedilmiştir⁸⁴.

Baskın olan ve bizim de benimsediğimiz görüş ise yaptırım uygulanabilmesi yönünden disiplin soruşturmalarının da ceza yargılamasına benzediği, bu nedenle hukuka aykırı delillere dayanarak hüküm tesis etmenin de hukuka aykırı olacağı yönündedir⁸⁵. Anayasa Mahkemesi verdiği kararlarda, adli ve idari yaptırımlar arasında bir ayırım gözetilmediğine, hukuka aykırı delillerle tek başına hüküm kurulmasının kabulünün de mümkün olmadığına hükmetmiştir⁸⁶. Danıştay'ın da bu hususta hukuka aykırı şekilde elde edilen delile, muhakemede yalnız başına ve belirleyici bir mahiyette başvurulmasının yargılamada hakkaniyetini zedeleyeceği yönünde görüşleri de mevcuttur⁸⁷.

⁸¹ ALTUNKAŞ, Aysun: "Hukuka Aykırı Delil Teorisi Işığında İfade Alma ve Sorgu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Hakları Hukuku Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 212.

⁸² FİŞ ÜSTÜN, s. 19.

⁸³ Danıştay, 12. D, 22.01.2001, E.2000/3517, K.2001/130, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 27.06.2024).

⁸⁴ Danıştay, 12. D, 27.11.2007, E.2007/3065, K.2007/5534, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 27.06.2024).

⁸⁵ FİŞ ÜSTÜN, s. 19.

⁸⁶ Anayasa Mahkemesi, 04.04.1991, E. 1990/12, K. 1991/7 Başvuru Numarası 2014/7738, Tarih: 13.07.2016. www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 01.07.2024).

⁸⁷ "davacının Bursa Emniyet Müdürlüğü bünyesinde görevli olduğu dönemde, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve hırsızlığa azmettirme suçu kapsamında ... Sulh Ceza

Anlatılanlardan hareketle, disiplin amirinin disiplin soruşturmasında ilgili kimse hakkında hukuka aykırı bir delile dayanarak bir yaptırım öngörmesi mümkün değildir⁸⁸. Öyle ki disiplin soruşturmasına konu olan kimse hakkında hukuka aykırı bir şekilde ele geçirilmiş delilden ziyade başkaca bir delil söz konusu olmasa dahi bu delile dayanılarak hüküm tesis edilmesi doğru olmayacaktır⁸⁹. Danıştay'ın önceki kararlarında hukuka aykırı delillere dayanılarak disiplin soruşturmalarında hüküm tesis etmesinin de *adil yargılanma hakkının* ihlali olduğunu belirtmek yerinde olacaktır⁹⁰. Bu sebeple Danıştay ekseriyetle hukuka uygun olarak temin edilmiş başkaca delilin, bilginin ve belgenin yokluğunda sadece hukuka aykırı deliller esas alınarak verilen disiplin cezalarının da hukuka aykırı olduğu yönünde hüküm tesis etmiştir⁹¹.

IV. DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İSPAT

Deliller, muhakeme konusu edilen uyuşmazlığın çözüme ulaştırılması hususunda etkin olan araçlardır⁹². Maddi hakikate erişme yükümlülüğü olan yargılama makamı, bu saikle delilleri toplamak mecburiyetindedir⁹³. Bahsi edilen bu deliller iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar, *kesin* ve *takdiri* delillerdir. Kesin delil, hâkimin bağlı olduğu ve ispatlanmamış

Mahkemesince verilen iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması, sinyal bilgilerinin takibi ve izlenmesi kararının uygulanması sonucunda, ... isimli şahıs ile yapmış olduğu konuşma içeriklerine göre kumar oynadığının tespit edildiği, disiplin cezasına konu kumar oynama eyleminin, dinleme kararı ile ilgili olmadığı ve delil değerlendirme yasağı kapsamında olduğu, konuşma içerikleri ve ... isimli şahsın ifadesi dışında başkaca bir delilin bulunmadığı... (Danıştay, 2. D, 25.04.2023, E. 2021/14224, K. 2023/2160, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 03.07.2024).

⁸⁸ TANRIVER, s. 371.

⁸⁹ CANOĞLU, s. 263.

⁹⁰ TUNÇ, Özgün: "Ceza Muhakemesi Açısından Yasak Deliller ve Disiplin Soruşturması Açısından Yasak Deliller ile Tesadüfen Elde Edilen Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu", s.8. http://www.ozgunlaw.com/Uploads/image/files/Makale22072011_DrOzgunOztunc.pdf (Erişim Tarihi 03.07.2024).

⁹¹ Danıştay, 12. D, 16.02.2023, E. 2020/912, K. 2023/677, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 05.07.2024).

⁹² CEYLAN, Mahmut: "İdari Yargıda Delil Serbestisi ve Sınırları", Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, S.16, 2018, s. 327.

⁹³ ŞAHİN, Cumhur: Ceza Muhakemesinde İspat(Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi), Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 26.

kabul edemeyeceği deliller⁹⁴ iken, takdiri delil ise hâkimin takdir ederken serbest olduğu delildir⁹⁵. Bilinmelidir ki, bir vakianın tespiti hususunda yasada öngörülen bir delil mevcut ve elde edilen delil de bu yönde ise yetkili merci/idarenin uyuşmazlığın çözümü için yeterli olan bu delile dayanarak hüküm tesis etmesi yerinde bir uygulama olacaktır⁹⁶. Zira bu halde, bahsi edilen delil bağlayıcı mahiyette olup, yukarıda da değindiğimiz gibi kesin delildir ve takdir yetkisi söz konusu değildir⁹⁷.

Disiplin soruşturmasında ise disiplin amirinin delilleri takdir yetkisi vardır⁹⁸. Deliller soruşturmacı tarafından toplanmış ve yine rapor, soruşturmacı nezdinde hazırlanmış olsa dahi disiplin amiri bahsi edilen bu delilleri takdir etmede serbest olduğu gibi raporun da yalnızca öneri mahiyetinde olduğu aşıkardır⁹⁹. Disiplin suçlarında, özel hukukta olduğu gibi kesin bir delile ulaşmak pek mümkün olmamaktadır¹⁰⁰. Ayrıca toplanan deliller hususunda disiplin amirini bağlayan bir düzenleme de olmadığından, disiplin soruşturmalarında vicdani delil sisteminin geçerli olduğu anlaşılmaktadır¹⁰¹.

Bu anlatılanlar ışığında disiplin soruşturmalarında, bağlayıcı bir delilin olmaması, toplanan delillerin disiplin amiri tarafından serbestçe takdir edilmesi, vicdani delil sistemi, delil serbestisi ve yine delilleri değerlendirme hususunda var olan serbestiye de işaret etmektedir¹⁰². Bahsi edilen bu serbesti, disiplin amirinin disiplin soruşturmalarında delilleri takdir ederken keyfi davranabileceği yahut belli başlı hususları göz ardı edebileceği anlamını taşımamaktadır¹⁰³. Disiplin amiri, toplanan delilleri değerlendirdikten sonra alacağı kararını soruşturmacı tarafından

⁹⁴ KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü C.II, 6. Baskı, Demir Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 2032.

⁹⁵ KURU, s. 2033.

⁹⁶ BULUR, Alper: "E-İspat", Ankara Barosu Dergisi, Y.66, S.2, s. 96.

⁹⁷ AÇAN, İbrahim: "Delil", Ankara Barosu Dergisi, Y.1975, S.4, s. 479.

⁹⁸ CANOĞLU, s. 264.

⁹⁹ CANOĞLU, s. 263-264.

¹⁰⁰ AÇAN, s. 480.

¹⁰¹ BULUR, s. 97, CANOĞLU, s. 264.

¹⁰² YENİSEY/NUHOĞLU, s. 499.

¹⁰³ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 499.

hazırlanan dosyaya dayandırmalı ve yine bu karar için dosyada var olmayan bir delile atıfta bulunamayacağı gibi bu karar gerekçesi olmayan bir karar da olmamalıdır¹⁰⁴.

Disiplin amiri vereceği kararın gerekçesinde, kararını hangi delillere dayandırdığını, hangi delillere üstünlük verdiğini, bu delillerin soruşturma konusu olan kimsenin lehine mi yoksa aleyhine mi olduğunu, ilgili kimsenin eyleme yönelik manevi unsurunu ve hangi delilleri değerlendirmeye almadığını sebepleriyle birlikçe açıkça belirtmelidir¹⁰⁵. Gerekçeli karar tarafsız, makul ve anlaşılabilir olmalıdır.

Bu değerlendirmeler neticesinde, disiplin amiri disiplin cezasını gerektirecek eylemin gerçekleştirildiği kanaatine varırsa, yaptırım uygulanması yönünde karar vermesi yerinde olacaktır. Ancak bu konuda kesin bir kanaate varamazsa disiplin cezasına hükmetmesi doğru olmayacaktır. Zira disiplin hukukunda geçerli olan ölçüt yaklaşık ispat olmayıp, tam ispattır¹⁰⁶. Bu anlayış oluşturulan kimse hakkında var olan ya da olabilecek şüphelerin yok edilmesi, eylemin soruşturma konusu edilen kimse tarafından gerçekleştiği konusunda tamamen emin olunması ile ilgilidir¹⁰⁷. Çünkü muhakemeye hâkim olan temel ilkelerden biri *şüpheden sanık yararlanır* ilkesidir.

V. DİSİPLİN HUKUKUNDA SUÇSUZLUK (MASUMİYET) KARİNESİ

Hukuk devleti ilkesinin devletler nezdinde benimsenmesinden evvel ceza muhakeme süreci ile amaçlanan, muhakemeye konu olan eylemi gerçekleştiren suçluyu cezalandırmak iken, sanık ise bu süreçte aslında bir araç görevi görmektedir¹⁰⁸. Ancak hukuk devlet ilkesiyle, insan hakları önem kazanmış ve kendi şahsına bir suç isnat edilen kimse, bu isnatın kesin bir yargı kararı ile sabit olana değin masum kabul edileceği

¹⁰⁴ BAŞ, s. 298.

¹⁰⁵ CANOĞLU, s. 265.

¹⁰⁶ CANOĞLU, s. 265.

¹⁰⁷ CANOĞLU, s. 266.

¹⁰⁸ ULUTÜRK, Hande: "Suçsuzluk Karinesi", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:13, S:171, 2018, s. 63.

anlayışı benimsenmiştir¹⁰⁹. Bu anlayışın kavramsal karşılığı ise ekseriyetle *masumiyet karinesi*¹¹⁰, *suçsuzluk karinesi* yahut *suçlu sayılmama hakkı*¹¹¹ şeklinde isimlendirilebilmektedir.

Suçsuzluk karinesinin muhakemenin her aşamasında dikkate alınan, adil yargılanma hakkının özünü oluşturan bir ilke olduğu¹¹² ve AİHS'nin 6. madde 2. fıkrasında da "*suçluluk yasal olarak sabit oluncaya kadar...*" ve Anayasa'nın 38/4 hükmüne göre "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*" ifadesiyle de ile hüküm altına alındığı görülmektedir. Öğretide yer alan bir görüşe göre biri içsel diğeri ise dışsal olan iki korumaya sahip masumiyet karinesi, içsel koruma ile muhakemenin, başta soruşturma aşamasında yargı organları nezdinde sanık hakkında olumsuz bir kanaatinin söz konusu olmaması ve daha sonra yargılamanın ise tarafsız, bağımsız ve hukuka uygun delillerle yürütülmesini teminat altına alırken; dışsal koruma ile yargılamaya müdahil olmayan resmi makamlar ve basın nezdinde sanığın lekelenmeme hakkının gözetilmesini ifade etmektedir¹¹³. Yasal olarak sabit olmasıyla kastedilen, soruşturmaya konu olan kimsenin hakkında elde edilen delillerin hukuka aykırı yahut yetersiz olması halinde şüphenin var olacağı ve bu şüphenin

¹⁰⁹ ANAYURT, Ömer: Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karinesi, Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, Can Matbaacılık, İstanbul, 2007, s. 1174; YILDIRIM, Akif: "Anayasa Mahkemesi ve AİHM Kararları Işığında Masumiyet Karinesi", Terazi Hukuk Dergisi, 10, S:111, Kasım 2015, s.118.

¹¹⁰ ÖZTÜRK, Bahri vd.: Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, Onuncu Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023, s.195; ŞAHİN, Cumhur/ GÖKTÜRK, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14. Bası, Hukuk Dizisi 845, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 120; TANRIVERMİŞ, s. 33; CENTEL Nur/ ZAFER, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2019, s. 803.

¹¹¹ ERGÜNE, Elif: Ceza Muhakemesi Hukukunda Suçlu Sayılmama Hakkı, Birinci Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 7.

¹¹² YILDIRIM, s.118.

¹¹³ TANRIVERMİŞ, s. 45; ATLIHAN, Özen: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Adil Yargılanma Hakkının Temel Unsuru Olarak 'Masumiyet Karinesi'", Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2, 2005, s. 310; UYSAL, Cem: "Ceza Hukukunda Suçsuzluk Karinesi Üzerine Bir İnceleme ve Lekelelenme Hakkı", Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı, 2017, s. 135; YÜZER, Dilara: "Basın Yoluyla Adli Haberlerin Verilişi ve Suçsuzluk Karinesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 15, 2013, s. 1677-78.

de soruşturulan kişi lehine yorumlanması gerektiğidir¹¹⁴. Esasında bu ilke ile amaçlanan bir başka husus ise şüpheli yahut sanık olan kimsenin, mevcut koşullar elverdiği ölçüde masum bir insana gösterilen saygınlıkla muamele görmesinin sağlanmasıdır¹¹⁵.

Suçsuzluk (masumiyet) karinesi ile bir kimsenin suçlu olarak kabul edilebilmesi ve kendisine bir ceza hukuku yaptırımının uygulanabilmesi için o kimsenin kesin hükümle mahkum olması, aksi durumda yaşanacak telafisi güç sonuçların olması ve bu karine ile bu duruma engel olmanın amaçlanması¹¹⁶ ve yine hakkında suç isnadı olan kişinin mahkum edilebilmesinin ise akla ve mantığa uygun ve her türlü şüpheden beri edilmiş gerekçelere dayandırılması gerektiği hakikatini ihtiva etmektedir. Zira yukarıda da yer verdiğimiz gibi hem AİHS'e göre hem de Anayasanın ilgili hükmü uyarınca suçluluğu hükmen sabit olmayan kimse suçlu sayılamayacağından, bu kimseyi suçlu olarak nitelendirebilmek için suçsuzluğuna dair tüm şüphelerin bertaraf edilmesi gerekmektedir¹¹⁷. Aksi halde bu şüpheler, sanığın lehine değerlendirilecektir. Suçsuzluk karinesi ile amaçlanan, vicdani kanaate dayalı olarak hüküm tesis edilen muhakemede, mutlak olmasa da maddi hakikate erişmek ancak bu hakikate erişirken herkesi, belki gerçekten bu suçu işlemiş olsa dahi o kimse kesin bir hükümle mahkum edilene değin masum olarak kabul etmektir¹¹⁸.

Kişiler hakkında uygulanan disiplin yaptırımlarının da ceza hukuku yaptırımları gibi o kimselerin masumiyetini ve lekelenmeme haklarını ihlal edebilmesi mümkündür¹¹⁹. Hal böyle olunca ceza hukukunda kıymetli bir yeri olan suçsuzluk karinesinin, disiplin hukukunda yeri olup olmadığını değerlendirirken, her iki hukuk dalında da muhakeme süreçlerine bakmakta fayda olacaktır. Nasıl ki ceza hukukunda, hakkında henüz kesinleşmiş mahkumiyet hükmü olmaksızın o kimse

¹¹⁴ ULUTÜRK, s. 87.

¹¹⁵ ERGÜNE, s. 9; YILDIRIM, s. 119.

¹¹⁶ ERGÜNE, s. 8.

¹¹⁷ FEYZİOĞLU, Metin: "Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.48, S.1, 1999, s. 139-140.

¹¹⁸ FEYZİOĞLU, s. 140.

¹¹⁹ TANRIVERMİŞ, s. 312.

muhakemenin herhangi bir aşamasında suçlu olarak kabul edilemiyorsa, disiplin hukukunda da hakkında disiplin soruşturması yürütülen kimse- nin, henüz soruşturma devam ederken suçlu olarak kabul edilemeyece- ğini ve soruşturmaya konu eylemin karşılığı olarak öngörülen hukuki ne- ticelerle karşı karşıya kalmayacağını söylemek mümkündür¹²⁰.

Malum olduğu üzere ceza hukukunda müddei, iddiasını ispatla mükelleftir. Hal böyle olunca, bir suç işlediği iddiasıyla karşı karşıya ka- lan kimsenin o suçu işlemediğini ispat yükümlülüğü olmayıp, suçun iş- lendiğini iddia eden tarafın yani o savı ileri süren kimsenin, bu iddiasını ispat etme yükümlülüğü söz konusudur. Disiplin hukukunda ise bilin- diği üzere taraflar eşit değildir. Disiplin suçu işlediği iddiasıyla karşı kar- şıya kalan kimse, üstünlüğü söz konusu olan idareye karşı o disiplinsiz- liği yapmadığını ispat edebilir. İdare üstün de olsa elbette ceza muhake- mesinde olduğu gibi soruşturulan kimsenin lehine ve aleyhine tüm delil- leri toplar, bunları değerlendirir ve soruşturulanın savunması ile o hu- susta kararını verir. Hülasa disiplin hukukunda da ceza hukukunda ol- duğu gibi ispat külfeti suç isnadının yapan tarafta olup, soruşturulan kimseye yüklenemez¹²¹.

Anayasa mahkemesi masumiyet karinesinden bahsederken hak- kında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonucunda suçlu olduğuna dair kesin bir karar verilene kadar masum kabul edilmesi ge- rektiği ve bu durumun, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olduğuna dair içtihatlarda bulunurken¹²², başka bir kararında ise hiç kimsenin, suçlu- luğu mahkeme kararıyla kesinleşene kadar yargı organları ve kamu yet- kilileri tarafından suçlu olarak değerlendirilmeyeceği, suçlu muamelesi görmeyeceği ifadesini kullanarak, bu kimselerin muhakeme sürecinde suçlu muamelesi görmesine de engel olmaya çalışır¹²³. Kişinin ceza mu- hakemesi neticesinde beraat almasına karşın daha önce de değindiğimiz

¹²⁰ ZOR, Burç Volkan: "Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Hukukunda Uygulanabilir- liği", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XII, S. 1, 2022, s. 224-225.

¹²¹ ZOR, s. 225.

¹²² YILDIRIM, s. 119: Anayasa Mahkemesi, E.2013/133, K.2013/169, T. 26/12/2013

¹²³ Kürşat Eyol Başvurusu, B. No: 2012/665, T. 13/6/2013, Ş 26, <https://kararlarbilgiban- kasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/665> (Erişim Tarihi 10.07.2024).

gibi aynı eylemden ötürü hakkında disiplin soruşturması yürütülmesi ve disiplin cezası uygulanmasının önünde bir engel yoktur. Bu husus masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmez¹²⁴. Ancak disiplin soruşturması neticesinde öngörülen cezalarda ve bu kararların gerekçelerinde, aynı eylemden ötürü ceza mahkemesi tarafından verilen beraat kararlarının uygulanmaması, bu karara saygı duyulması aksi takdirde şahsın ceza mahkemesinde bahse konu suçtan ötürü almış olduğu beraat kararının anlamsız kalacağı ve bu durumun da devlet otoriteleri hatta idari mercilerce beraat kararından şüphe duyulması ile sonuçlanacağı ifade edilmiştir¹²⁵.

Hakkında disiplin soruşturması yürütülen bir kimseye yönelik uygulanan görevden uzaklaştırma tedbirinin, masumiyet karinesini ihlal ettiği ifadesi doğru olmayacaktır. Zira görevden uzaklaştırma tedbiri, gerekli hallerde görevini sürdürmesi sakıncalı görülen devlet memurları için başvuru bir tedbirdir. Bu kimseler haklarında yapılan tahkikat sonucunda meslekten çıkarma cezası sonucunu doğuran disiplin cezasının kendilerine derhal uygulanması yerine, bu cezanın verilebilmesi için yürütülen tahkikatın sonucunun beklenmesi tercih edilmektedir. Bu tedbir ile tahkikat süresince görev başında bulunmasının hem maddi hakikatin ortaya çıkarılması hem de disiplin soruşturmasının adil ve sağlıklı yürütülmesine engel olacak kimseler, geçici olarak görevden el çektilir. Bu kimselerin memuriyete dair özlük hakları kısmen korunurken, kişi kamu görevine devam eder¹²⁶.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere görevden el çekirme, esasında bir disiplin müeyyidesi olmayıp, ihtiyati/geçici bir tedbirdir. Disiplin cezaları, tedbirden farklıdır. Bir disiplin cezası mensup olduğu kurumun kurallarına aykırı davranış sergileyen kurum personelinin hakkında uygulanan yaptırım iken tedbir ise *geçici hukuki korumaların*

¹²⁴ ZOR, s. 227.

¹²⁵ Danıştay 13. D, 25.05.2023, E.2023/506, K.2023/2630, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 11.07.2024). Benzer karar için bkz: (Barış Baş Başvurusu, B. No. 2016/14253, T. 02.07.2020, § 62, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/14253> (Erişim Tarihi 12.07.2024).

¹²⁶ ZOR, s. 228.

bir türüdür¹²⁷. Görevden çıkarma tedbiri ise memurun bütün hak ve yükümlülüklerinin devam ettiği ancak hakkında yürütülen disiplin tahkikatının selameti için görev başında bulunmasının sakınca doğurduğu halde memurun geçici olarak görevden uzaklaştırılması halidir¹²⁸. Şayet bu tahkikat sonunda ilgili şahsa bahse konu disiplin cezasının verilemeyeceğinin anlaşılması halinde, tedbirin kaldırılmasına karar verilecektir¹²⁹.

Öğretide de ifade edildiği gibi idari yaptırımlar, esasında ceza hukukunun temel ilkelerinin en çok uygulanma imkanı olan yaptırım türleridir. Hal böyle olunca, idari yaptırımlara, anayasal ve içtihadi mahiyeti olan bu ilkelerin uygulanmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Danıştay kararları incelediğinde, başta masumiyet karinesi ve yine bu karine temelli şüpheden sanık yararlanır ilkesinin uygulamasının, ceza uygulamalarındaki uygulamalara benzer olduğu, bu ilkenin bilhassa disiplin soruşturmalarında disiplin normu ihlalinin ispat derecesi üzerinde derinleştiği görülecektir¹³⁰.

Suçlu olmamanın diğer bir ifade ediş şekli, kişinin masum olmasıdır. Bu durumda iki seçenek vardır. Bahse konu kişi ya suçludur ya da masum. Suçluluğu henüz kesinleşmeyen bir kimseyi masum kabul etmek, insana saygı duyan bir anlayışın tezahürüdür. Kişinin masum olması bir karineden ileri gelse de herhangi bir şekilde bir suç ithamı ile karşı karşıya kalan kimsenin, henüz hakikat araştırılmadan suçlu kabul edilmesinin kolaylığı ve halkın buna tevessül etmesi nedeniyle bu

¹²⁷ GÖKSU, Mustafa: "Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, Temmuz 2014, s. 1256.

¹²⁸ KAŞİFOĞLU, Kemalettin Ali: "Görevden Uzaklaştırma", Adalet Dergisi, C.69, S.1, Ocak 1978, s. 24 vd.

¹²⁹ "Hakkında yürütülen idari soruşturma neticesinde herhangi bir disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verilerek görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasına karar verildiği..." (Danıştay 8. D, 14.09.2023, E. 2021/13, K. 2023/3863, www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi 15.07.2024).

¹³⁰ US DOĞAN, Eser /YÜCEL DERİCİLER, Özge: "Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelere Uygulanması", Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, Nisan 2020, s. 1109.

durumun esasında bir ihtar olduğu öğretilmektedir. Bu sebeple bu hususta alınan tedbirler de esasında o kişinin suçlu olma ihtimaline karşıdır. Elbette ki bu olasılık kişinin masum sayılmasına engel olmadığı gibi suçlu kabul etmek için de yeterli değildir. Bu sebeple gerek ceza yargılamalarında gerekse de disiplin yargılamalarında sanığın hem suçlu hem de masum olma ihtimalleri gözetilerek ihtiyatlı ve itidalli davranılır¹³¹. Esasında tüm bunlar masumiyet karinesinin gerekleridir.

A. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi ve Disiplin Soruşturmalarındaki Yeri

Suç şüphesi ile kastedilen husus, suçun işlenip işlenmediği hususunda mevcut tereddüt halidir¹³². Öğretilmektedir şüphe ve kuşku kavramlarının birbirinden farklı olduğu, muhteviyatının yakınlığı itibarıyla birbirlerinin yerine kullanıldığı ileri sürülmüştür¹³³. Öğretilmektedir kimi zaman iç içe geçen suçsuzluk karinesi ile şüpheden sanık yararlanır ilkesinin birbirinden ayrılması gerektiği ileri sürülse¹³⁴ de bu ilke ve karinenin birbirini tamamladığını söylemekte beis yoktur. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi ile uygulanacak müeyyide için elde edilen delillerin kati, kafi ve her türlü şüpheden beri olması ve hüküm tesis edicinin de bu özelliklere sahip delillere dayanarak bir hüküm vermesi gerekliliği ifade edilmektedir¹³⁵. Ceza muhakemesinde hâkim, suç isnat edilen kimsenin bu eylemi gerçekleştirdiğini duruşma esnasında tartışılan delillere dayanarak vicdani kanaatine göre karar verip, ortaya koyar¹³⁶. Hâkim delilleri değerlendirip, vicdani kanaatince sanığın bahsi geçen eylemi gerçekleştirdiği kararını

¹³¹ YÜCE, Turhan Tufan: "Sanığın Savunması ve Korunması Açısından Ceza Soruşturmasının Ümanist İlkeleri", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.1, S.1, Ocak 1988, s. 160.

¹³² ERGÜNE, s. 172; BEZGİN, Yüksel Ertürk: Soruşturmanın Gizliliği İlkesi Kapsamında Lekelenmeme Hakkı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 420.

¹³³ ERGÜNE, s. 172; DOĞAN, Koray: Ceza Muhakemesinde Belirsizlik Kuşkudan Sanık Yararlanır İlkesi "In Dubio Pro Reo" Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 175.

¹³⁴ ERGÜNE, s. 176.

¹³⁵ KARABULUT, Ferhat/ KARAPAZARLIOĞLU, Ersin/ TOSUN, Hamza: "Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı ve Kovuşturma Sürecinde Hakimlerin Delil Algısı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C:28, S:120, 2015, s. 415.

¹³⁶ GEDİK, s. 67.

vermekten imtina ediyorsa, sanığın bu eylemi gerçekleştirmediği kabul edilir¹³⁷. İşte bu hal, şüpheden sanığın yararlanması halidir.

Bilindiği üzere ceza muhakemesi, bir suçun işlendiği hususunda basit/başlangıç şüphesi ile başlayan ancak failin suçu işlendiğinin ispatı ile yani bu durumun belliliğe ulaşmasının akabinde mahkumiyet kararının verilmesi ile tamamlanan bir süreçtir. Bu durumda hakim/mahkeme duruşmaya getirilen ve huzurda tartışılan delillere dayanarak, sanığa isnat edilen fiilin sanık tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği hususunu aydınlatmakla yükümlüdür. Şayet mahkeme bahse konu fiilin sanık tarafından işlenip işlenmediği hususunda tam bir vicdani kanaate varmıyor ve bu hususta bir karar veremiyorsa, oluşan şüphe sanık lehine yorumlanır. Sanığın söz konusu fiili işlemediği kabul edilir ve bu ilkeye ise yukarıda da değindiğimiz gibi *şüpheden sanık yararlanır* ilkesi denilir¹³⁸.

Bu ilke ile esasında hakim, suçun sübutu bakımından şüpheyi bertaraf edemediği ve tam bir vicdani kanaat ile sanığın o eylemi gerçekleştirdiği hususunda kani olmadığı için o hususun sabit olmadığına hükmedecek ve akabinde sabit olmamanın neticelerine göre kararını verecektir. Hal böyle olunca, şüpheden sanık yararlanır ilkesi muhakemede işletilmiş olacaktır¹³⁹. Daha evvel de değindiğimiz gibi şüpheden sanık yararlanır ilkesinin temeli suçsuzluk karinesidir. Bu ilkeden muhakemede maddi sorunun çözümünde faydalanılır. Yine bu ilke ile ceza mahkemelerince, sanığın suçu işlediği hususunda şüphe yenilemez ise bahse konu suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması (delil yetersizliği) gerekçesi ile sanık hakkında beraat hükmü verilir¹⁴⁰.

Disiplin hukuku da daha evvel de bahsettiğimiz gibi ceza hukuku ile benzer özellikler taşıdığından, cezalandırma amacı mevcut olan disiplin yargılamalarında ve uygulanacak idari yaptırımlarda mevcut ceza

¹³⁷ GEDİK, s. 67.

¹³⁸ GEDİK, Doğan: Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, 71.

¹³⁹ ŞIK, Hüseyin: "Suçsuzluk Karinesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 1, 2012, s. 120.

¹⁴⁰ FEYZİOĞLU, Metin: "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", TBB Dergisi, S. 62, 2006, s. 36.

hukuku ilkelerinin¹⁴¹ ve yine ceza muhakemesine hakim olan temel ilkelere olan şüpheden sanık yararlanır ilkesinin geçerli olduğunu söylemek mümkündür¹⁴². Zira Danıştay'ın istikrar kazanan kararlarında da bu hususa sık sık yer verilir¹⁴³. Danıştay nezdinde, disiplin soruşturmasında bir suç işlediği iddiasıyla karşı karşıya kalan kamu görevlisinin üzerine atılı fiili işlediği yönündeki ithamların, herhangi bir tereddüde yer vermeksizin kesin bir şekilde ispatı elzem olup, aksi durumda şüphenin kamu görevlisi lehine yorumlanması ve bahsi geçen fiilin ilgili kamu görevlisi tarafından işlendiğinin kesin olmaması nedeniyle kamu görevlisi hakkında bir disiplin cezasına hükmedilmemesi gerekmektedir¹⁴⁴.

¹⁴¹ “Cezalandırma amacı ağırlıklı olan idarî yaptırımlarda, ‘çekirdek’ denebilecek en temel ceza hukuku ilke ve kurallarının uygulanmasının evrensel bir genel hukuk ilkesi olarak kabul edildiği...” (Danıştay 13. D, 15.02.2022, E. 2019/494, K. 2022/412, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 18.07.2024).)

¹⁴² “Ağır Ceza Mahkemesince verilen karar incelendiğinde, davacının öğretmeni olduğu okulda ... adli öğrenciye özel ilgi gösterdiği, dizlerinden kalçasına çıkmak suretiyle dokunduğu, elini ...’nün omzuna koymak suretiyle dokunduğu, okşadığı, saçma dokunduğu, ... adli öğrenciye cinsel organını işaret ederek “gösteririm ben sana” dediği, sınıfta bacaklarını açarak oturduğu, cinsel organını sıralara sürterek yürüdüğü, öğrencilerin bedenlerini süzerek uzun süre baktığı iddialarının yeterli ve somut delillerle ispat edilemediği, bir kısım öğrencinin davacının aleyhine olan ifadelerini geri çektiği, davacının bu eylemleri işlediğine ilişkin olarak da ifadelerden başka somut bir tespit bulunmadığı, davacı hakkında isnat edilen eylemlerin işlendiği açıkça ortaya konulmadan disiplin cezası verildiğinin anlaşıldığı; bu durumda, disiplin yaptırımı uygulanacak kişi tarafından ikrar edilmeyen ve eldeki mevcut deliller ile disiplin normuna aykırı fiilin ispatı mümkün olmayan hallerde “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi gereğince ilgiliye disiplin cezası verilemeyeceği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.” (Danıştay 12. D, 31.05.2022, E. 2018/809, K. 2022/3176, www.kazanci.com.tr(Erişim Tarihi 18.07.2024).

¹⁴³ “Disiplin hukuku cezalandırma ilkeleri açısından ceza hukuku ile benzer özellikler taşımakta olup, kişilerin disiplin cezası ile cezalandırılabilmesi için suç olarak belirlenmiş olan tutum ya da davranışın ilgilisi tarafından işlenilmiş olduğunun kesin ve şüpheye yer bırakmayacak şekilde saptanması gerekmektedir. Ceza hukukunun genel ilkeleri uyarınca verilecek cezayı gerektiren eylemlerin gerek ‘tipiklik’ açısından gerekse maddi açıdan o cezaya uyar nitelikte olması, bu koşulların sağlanmadığı durumlarda ise en azından ‘o ceza için’ suçun oluşmadığı kabul edilmektedir. Diğer bir ifade ile bir fiilin, disiplin cezasıyla cezalandırılabilmesi için, fiilin kanunda öngörülen tipe uygun olması (tipiklik ilkesi), yani, yasal düzenlemedeki içerik ile sübut bulan soruşturma konusu fiilin birbiriyle örtüşmesi gerekmektedir.” (Danıştay, 2.D, 24.05.2023, E. 2021/9292, K. 2023/2896. www.kazanci.com.tr, (Erişim Tarihi: 18.07.2024).

¹⁴⁴ “İdare Mahkemesince; 12/06/2012 tarihli disiplin soruşturma dosyası ve eklerinin birlikte incelenmesinden, davacıya isnat edilen “adliyeye gelen bir kısım bilirkişi ve vatandaşlardan para aldığı” iddiası üzerine görevi kötüye kullanma ve yetkili olmadığı bir iş için yarar

Disiplin soruşturmalarında da bahse konu eylemin soruşturulan kişi tarafından işlendiğinin, net olarak tespit edilmesi ve tam bir kanaate varılması ile disiplin cezasına hükmedilebilecektir. Aksi halde bu hususta tam bir vicdani kanaatin oluşmaması nedeniyle disiplin cezasına hükmedilemeyecektir¹⁴⁵. Hülasa disiplin soruşturmalarında da ceza muhakemesinde olduğu gibi yaklaşık ispat değil tam ispat ölçütü geçerli olup, bir disiplin cezasına hükmedilebilmesi için şüphenin yenilmesi aksi halde şüphenin sanık lehine yorumlanması gerekmektedir¹⁴⁶. Bu hususta Danıştay, ceza mahkemesinde verilen bir beraat kararı üzerine kararın temyiz edilmeksizin kesinleşmesi ile şahsa uygulanan meslekten çıkarma disiplin cezası için şüphenin yenilmediğinden bahisle kararı hukuka aykırı bulmuştur¹⁴⁷.

Disiplin soruşturmalarında da toplanan deliller, disiplin amirinin disiplin cezası öngörebilmesi için kesin, yeterli ve şüpheye yer vermeyecek mahiyette olmalıdır. Aksi durumda yukarıda da bahsettiğimiz gibi masum olma ihtimali olan bir kimsenin, yaptırma uğraması ve bu

sağlama fiillerinden dolayı ... Asliye Ceza Mahkemesinin E... sayılı dosyasında açılan kamu davasında; "görevi kötüye kullanmaya teşebbüs" suçu yönünden; sanığın üzerine atılı suçun yasal unsurları oluşmadığı ve yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olduğu anlaşılınca Türk Ceza Kanunu'nun 223-2a maddesi gereğince beraatine, "yetkili olmadığı iş için yarar sağlama" suçu yönünde ise müştekinin soyut iddiası dışında isnat edilen suçu işlediğine dair cezalandırılması için yeterli ve inandırıcı ve her türlü kuşkudan uzak kesin ve mahkumiyet hükmü kurmaya yeterli delil elde edilmediğinden, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gözönünde bulundurulurken isnat edilen suçu sabit olmayan sanığın ... beraatine karar verildiği, bu durumda davacıya isnat edilen fiilin sübuta ermediği sonuç ve kanaatine varıldığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir." (Danıştay, 12.D, 16.02.2023, E. 2021/1625, K. 2023/644, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 19.07.2024).

¹⁴⁵ *"Davalı idaredeki genel uygulamanın mal bildirimlerini elden vermek şeklinde olduğu halde, davacının mal bildirim formlarını teslim ettiğini beyan ettiği personel ile ilgili birimde çalışan diğer kişilerin ifadesine başvurulmadığı, dava konusu disiplin cezasına dayanak gösterilen eylemin açıkça, her türlü şüpheden uzak, somut, kesin, yeterli ve inandırıcı delillerle tam bir vicdani kanaat oluşturacak şekilde ortaya konulmadığı, ... davacı hakkında disiplin cezası veren Belediye Disiplin Kurulunun aldığı kararı onaylayan Belediye Başkanının, disiplin cezasına itirazın görüldüğü Mersin Büyükşehir Belediyesi Yüksek Disiplin Kurulunda yer almasının objektiflik ve tarafsızlık ilkesine uygun düşmediği gerekçesiyle ... işlemin iptaline karar verilmiştir." (Danıştay 12.D, 16.02.2023, E. 2021/3867, K. 2023/627, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi: 21.07.2024).*

¹⁴⁶ CANDAN, s. 266.

¹⁴⁷ Danıştay 2.D, 08.06.2023, E. 2021/8416, K. 2023/3287, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 21.07.2024).

sebeple adalet duygusunun zarar görmesi söz konusu olacaktır. Danıştay'ın benimsediği görüş, disiplin hukukunun yaptırım yönünden ceza hukukuna benzemesi ve şahıslara disiplin yaptırımlarının uygulanabilmesi için kesin ve şüpheden uzak delillerle maddi hakikatin tespit edilmesi şeklindedir¹⁴⁸. Aksi halde eldeki delillerle ispat söz konusu olmazsa, soruşturma konusu olan kimse hakkında *şüpheden sanık yararlanır* ilkesi uygulanacaktır¹⁴⁹.

B. Disiplin Soruşturmalarında Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesinin Uygulamadaki Yansımaları

Danıştay, ilgili bir kararında polis memuru olan şahsın, *“astlarını, aynı rütbedeki arkadaşlarını, üstlerini ya da amirlerini haksız yere şikâyet etmek”* suçlamasıyla hakkında açılan disiplin soruşturması neticesinde disiplin kurulu tarafından verilen *4 ay kısa süreli durdurma cezasını* isnada konu olan fiilin sarıh ve net bir şekilde ortaya konulmaması, suçu isnat edenlerin iddiasını ispatla mükellef oluşu ve var olan şüphenin sanık lehine yorumlanması gerektiği yönünde karar vermiştir¹⁵⁰. Danıştay isnadın sübuta ermemesi nedeniyle, İdare Mahkemesinin kararını isabetsiz bulmuştur.

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu bir kararında, ağır ceza hakiminin sekretere sarkıntılık yaptığı iddiasıyla açılan idari soruşturmada iddia sahibi kadının beyanı dışında başkaca bir delil olmadığı, isnadın sübuta ermediği gerekçesiyle şüpheden sanık yararlanır ilkesinin kabul edilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir¹⁵¹. Danıştay benzer bir kararında ise okul müdürü olarak görev yapan davacıya, öğrencilere cinsel tacizde bulunması nedeniyle idare tarafından verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasını, şikayetçi olan kişilerin birbirleriyle çelişen ifadelerin olması, eylemin gerçekleştiğini gösteren kesin, şüpheden uzak başkaca delil, somut bir bilgi ve belge olmamasıyla, ilgili kimseler

¹⁴⁸ Danıştay 12. D.,30.05.2017, E. 2016/7260, K. 2017/2823, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 21.07.2024).

¹⁴⁹ FİŞ ÜSTÜN, s. 20.

¹⁵⁰ Danıştay 5. D, 27.3.2018, E. 2016/16014, K. 2018/12646, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 22.07.2024).

¹⁵¹ DİDDGK., 9.11.2018, E. 2013/3683, K. 2018/12646, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 22.07.2024).

tarafından şahsın eylemlerinin cinsel amaçlı algılanmadığının anlaşılması üzerine, atılı suçları işlediği sabit olmadığı ve şüpheden sanık yararlanır ilkesi uygulanarak idarece verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasını hukuka aykırı bulmuştur¹⁵².

Danıştay yine bir başka kararında, öğretmen olan davacının çocuğun basit cinsel istismarı suçunu işlediği gerekçesiyle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Yüksek Disiplin Kurulu tarafından verilen meslekten çıkarma cezasını, mağdurların çelişkili ifadelerin olması, mağdurların daha sonra sanığın isnat edilen eylemi işlemediğine dair beyanda bulunması, ilgili şahsın bahsi geçen eylemi gerçekleştirdiğine dair yeterli, kesin ve her türlü şüpheden uzak başkaca bir delil olmaması nedeniyle ceza davasından beraat etmesi üzerine şüpheden sanık yararlanır ilkesine dayanarak hukuka aykırı bulmuştur¹⁵³.

Danıştay ilgili bir başka kararında ise icra müdür ve yardımcılarının sürekli aynı taksicilerle çalışarak bu kişilerden menfaat sağlamak suretiyle devlet memurunun güven ve itibarını sarsıcı davranışta bulunması iddiasıyla haklarında kınama cezası verilmesini, başvuruda bulunan müdür ve müdür yardımcılarının hakkında bir isnadın olmaması, şikayet dilekçelerinde isimlerinin yazmaması, bahsi geçen eylemi gerçekleştirdiğine dair kafi gelecek ölçüde, kati ve her türlü şüpheden ise beri olan, başkaca bir ispat vasıtası olmaması nedeniyle şüpheden sanık yararlanır ve masumiyet karinesi ilkelerine dayandırarak hukuka aykırı bulmuştur¹⁵⁴.

Danıştay yine benzer bir kararında mazeretsiz bir şekilde bir yıl içerisinde yekun olarak 20 (yirmi) gün göreve gelmemenin, kişinin devlet memurluğundan çıkartılmasını gerektiren bir disiplin suçu olması gerekçesiyle meslekten çıkarma cezası verilen dış hekim davacının, iddia edilen 20 gün içerisinde Pazartesi ve Perşembe günleri geldiği, davacının muayene ettiği hastaların diğer hekim üzerine kaydedildiğinin anlaşılması, tutanak tutanlarının ifadelerinin tatmin edici olmaması, tedbir

¹⁵² Danıştay 12. D, 30.05.2017, E. 2016/7260, K. 2017/2823, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 24.07.2024).

¹⁵³ Danıştay 12. D, 28.03.2018, E. 2017/3751, K. 2018/1326, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 24.07.2024).

¹⁵⁴ Danıştay 16. D, 17.04.2015, E. 2015/8892, K. 2015/1827, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 24.07.2024).

uygulamak için bu kadar süre beklenilmesi gibi çok güçlü şüphelerin varlığı nedeniyle, bahsi geçen eylemi gerçekleştirildiğinin her türlü şüpheden uzak bir şekilde ispatlanamadığı vicdani kanaatine ulaşıldığından, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği davaya konu işlemin iptal edilmesi yönünde karar vermiştir¹⁵⁵.

Son olarak ağır ceza mahkemesi üyesi olan davacının, iletişimin denetlenmesi tedbiri sırasında, şüphe uyandırabilecek bir ses kaydının elde edilmesi ve ses kaydından şahsın örgüte üye olma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, gayri ahlaki "Konsey" adı verilen bir oluşum içerisine girme ve konsey üyesi kişilerden kadın temin etmelerini isteme, birçok kadınla grup halinde ya da tek başına birlikte olma, mesleki konumunu kullanarak şahısları çok defa adli süreçlerden kurtarma vb. eylemleri gerçekleştirdiği anlaşılmıştır. Bu gerekçelerle şahıs hakkında disiplin soruşturması açılmış ve meslekten çıkarma cezası verilmiştir. Bahsi geçen kararda Danıştay, maddi gerçeğin araştırılması ilkesi, yeterli delil ilkesi, şüpheden sanık yararlanır ilkesi, üçüncü kişilerin eylemlerinden sorumlu olmama ilkesi, kıyas yoluyla yorum getirilemez ilkesi ve dürüst işlem ilkesine aykırı olarak yürütülen soruşturma sonucunda ceza verildiği, verilen cezanın yasal olmayan dinleme sonucunda özel hayatına ilişkin telefon kayıtlarından elde edildiği ve yine özel hayata orantısız bir müdahale olduğu gerekçesiyle hukuka aykırı olduğu yönünde karar vermiştir¹⁵⁶.

SONUÇ

Yargılama ile amaçlanan maddi gerçekliği gün yüzüne çıkarmaktır. Bu yargılama ister ceza hukuku ile ilgili olsun, isterse de disiplin hukuku ilgili olsun güdülen amaç daima bu doğrultuda olacaktır. Ancak bu amaca hangi yoldan ve nasıl gidileceği, hukuk sisteminin koyduğu kurallarla belirlenmektedir. Gidilen yol ve seçilen yöntem, hukuk sistemi tarafından tanınan ve kabul gören bir yol veya yöntem olmalıdır. Zira maddi

¹⁵⁵ Danıştay 12. D, 28.01.2014, E. 2013/5654 K. 2014/183, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 24.07.2024).

¹⁵⁶ Danıştay 16. D, 11.11.2015, E. 2015/3643, K. 2015/6993, www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi 25.07.2024).

gerçekliği gün yüzüne çıkarmak için dahi olsa, hukuki olmayan yollara tevessül edilmemelidir.

Disiplin hukuku, diğer hukuk dallarında olduğu gibi düzeni koruma, bozulan düzeni yeniden inşa etme amacını taşır. Kamu düzeninin zamanla önem kazanması ile disiplin hukuku da eskiye nazaran önemli bir hukuk dalı haline almıştır. Ancak ne yazık ki, disiplin mevzuatındaki dağınıklık, uygulamada birliğe ve genel bir disiplin anlayışına engel olmaktadır. Disiplin mevzuatında var olan boşluk ise pek çok sorunu peşinden getirmektedir. Bu sorunlardan ilki, açıklık, belirlilik ilkelerine uyulmadığı ve mevzuatta yeterli düzenleme olmadığı için kıyas yoluna başvurulması halidir. Diğer önemli problem ise disiplin soruşturmaları için delillerin nasıl elde edileceğinin açık ve net bir şekilde düzenlenmemiş olmasıdır.

Delil serbestisi ilkesinin hâkim olduğu disiplin soruşturmalarında, hukuka uygun elde edilen tüm deliller soruşturmada dikkate alınmaktadır. Buradan, soruşturmaya konu olan şahsın özel hayatına orantısız bir müdahaleden ele geçirilen ispat vasıtaları ile yasak işlemler neticesinde temin edilen delillerin hukuka aykırı oldukları gerekçesiyle disiplin soruşturmalarında kullanılmayacağı anlaşılmalıdır. Ayrıca Danıştay'ın, disiplin soruşturmasına konu olan şahsın adli ve idari yönden değerlendirilip, adli yönden ceza almış olsun olmasın her durumda disiplin cezasına hükmolunabileceği yönünde kararları da mevcuttur.

Disiplin soruşturması için toplanan deliller, disiplin amirinin disiplin cezası öngörebilmesi için kesin, yeterli ve şüpheye yer vermeyecek şekilde olmalıdır. Aksi durumda soruşturmaya konu olan şahsın masum olma ihtimaline karşın yaptırıma uğraması ve bu sebeple adalet duygusunun zarar görmesi gündeme gelecektir. Danıştay, maddi hakikatin araştırılması ilkesi, yeterli delil ilkesi, şüpheden sanık yararlanır ilkesi ile soruşturma sonucunda yaptırım öngörüldüğünde, verilen cezanın yasak delile dayandırılması ya da özel hayata orantısız müdahale olması halinde hukuka aykırı olduğu yönünde kararlar vermektedir.

Adil yargılanma hakkının bir parçası ve suçsuzluk karinesinin ise neticelerinden biri olan *şüpheden sanık yararlanır ilkesi*, yapılacak tahkikatın sonucunda öngörülen disiplin müeyyidesinin uygulanabilmesi için

idarenin soruşturulan kimsenin hem lehine hem de aleyhine olan bütün ispat vasıtalarını toplaması, toplanan bu ispat vasıtalarını değerlendirmesi, sanığın bahse konusu disiplinsizliği işlediği hususundan hiçbir şüpheye yer bırakmayacak ölçüde vicdanen kani olmayı, şayet şüphe mevcut olup, tam bir ispat da mümkün değilse, var olan şüphenin soruşturulanın lehine değerlendirilmesini ve hiçbir cezaya hükmedilmemesini gerektirir.

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi, müeyyide uygulamak için elde edilen delillerin kesin, yeterli ve şüpheden uzak olması, bunun yanı sıra hüküm verilirken bu nitelikteki delillere dayandırılması gerekliliğine işaret etmektedir. Disiplin soruşturması için muhakeme esnasında, isnat edilen eylem ile ilgili disiplin amiri, soruşturmaya konu olan şahıs hakkında kesin, yeterli ve şüpheye yer vermeyecek delillere ulaşamaz ise şahısla ilgili müeyyide uygulamaması hukuken yerinde bir tavır olacaktır. Aksi durumlar için Danıştay'ın şüpheden uzak başkaca bir delil olmaması halinde, disiplin soruşturmaları nedeniyle yaptırım uygulanan kişiler hakkında verilen kararların hukuksuz olduğu, *şüpheden sanık yararlanır* prensibinin idare hukukunda da yer bulduğu ve bu nedenle öngörülen yaptırımın kaldırılması yönünde kararlar verdiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AÇAN, İbrahim: "Delil", Ankara Barosu Dergisi, S.4, 1975.
- AKKOYUNLU, Sencer Abdullah: "Disiplin Soruşturmasında Memurun Savunma Hakkını Kullanımında İdarenin Uyması Gereken Esaslar", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 48, 2023, 3-63.
- AKYILMAZ, Bahtiyar: "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar" Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.2, 2002.
- ALTUNKAŞ, Aysun: "Hukuka Aykırı Delil Teorisi Işığında İfade Alma ve Sorgu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Hakları Hukuku Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- ANAYURT, Ömer: Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karinesi, Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı, Can Matbaacılık, İstanbul, 2007.
- ASLAN, Zehreddin. *Disiplin Suç ve Cezaları*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- ASLAN, Zehreddin/ALTINDAĞ, Halil: Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması 2547 Sayılı Kanun Kapsamında Çalışanların Disiplin Ve Ceza Soruşturması Dahil, Ankara, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Beşinci Baskı, 2023.
- ARSLAN, Çetin: "Ceza Muhakemesinde İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukundaki Durumu Üzerine Bir Değerlendirme", Fasikül Hukuk Dergisi, C.2, S.3, 2010.
- ATLIHAN, Özen: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Adil Yargılanma Hakkının Temel Unsuru Olarak 'Masumiyet Karinesi'", Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. IX, S. 1-2, 2005.
- BAŞ, Eylem: "Hakimlerin ve Savcıların Disiplin Yönünden Soruşturulmaları ve İşledikleri Suçlar Nedeniyle Yargılanmaları", Ankara Barosu Dergisi, S.3, 2016.
- BEZGİN, Yüksel Ertürk: Soruşturmanın Gizliliği İlkesi Kapsamında Lekelememe Hakkı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.
- BOULANGER, Özge Didem: "Disiplin Cezalarının Özlük Dosyalarından Silinmesi ve Cezalara İlişkin Bilgilerin Üçüncü Kişilere Verilmesi Meselesi" Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 0/50, 30 Mart 2022, <https://doi.org/10.54049/taad.1093118>.

- BUCAKTEPE**, Adil: “Disiplin Makamlarının Disiplin Cezası Verme Yetkileri Üzerine Bir Değerlendirme”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, S.2, Nisan 2015, 199-224. <https://dergipark.org.tr/pub/ahbvuhfd/issue/48099/608213>
- BULUR**, Alper: “E-İspat”, Ankara Barosu Dergisi, Y.66, S.2, s.96, 2008.
- CANOĞLU**, Veysel Candan: Disiplin Soruşturmasında Delil ve İspat, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2018.
- CEMALOĞLU**, Necati: “Disiplinle İlgili Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar”, Milli Eğitim 175, 01 Ocak 2007.
- CENTEL**, Nur/ **ZAFER**, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2019.
- CEYLAN**, Mahmut: “İdari Yargıda Delil Serbestîsi ve Sınırları”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, S.16, 2018.
- ÇAKMAK**, Seyfullah: “İletişimin Denetlenmesi Koruma Tedbiri Çerçevesinde Elde Edilen Tesadüfi Delillerin Disiplin Soruşturmasında Kullanılması”, Terazi Hukuk Dergisi, C.5, S.48, 2010.
- ÇINAR**, Can Evren/ **UÇAR**, İsmail: Kamu Görevlileri Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- DEMİRBAŞ**, Timur *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncellenmiş 18. Baskı, Hukuk Dizisi 235, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- DOĞAN**, Eser Us/ **YÜCEL DERİCİLER**, Özge: “Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelerinin Uygulanması”. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5/1 (Nisan 2020), 1087-1122.
- DOĞAN**, Koray: Ceza Muhakemesinde Belirsizlik Kuşkudan Sanık Yararlanır İlkesi “In Dubio Pro Reo” Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- DÖNMEZER**, Sulhi/ **ERMAN**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 10. Baskı, C. II, İstanbul, 1994.
- DURMUŞ**, A. Alper: Memur Disiplin Hukuku, Adalet Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2014.
- DÜLGER**, Murat Volkan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi (Zehirli Ağacın Meyvesi Öğretisi), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

- ERDOĞDU**, Ahmet: “Yeni Disiplin Cezaları”. Danıştay Dergisi Y.2, S.6, 5-19. <https://cdn.bartın.edu.tr/personel/ecf292227efb77dbdc4ccb91b19d8031/danistaydergisi0607.pdf>
- ERGÜNE**, Elif: Ceza Muhakemesi Hukukunda Suçlu Sayılmama Hakkı, Birinci Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024.
- EROL**, Ömer Faruk: “Kamu Görevlisinin Etik Sorumluluğu”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 30 Aralık 2022.
- FEYZİOĞLU**, Metin: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, TBB Dergisi 62, 2006.
- FEYZİOĞLU**, Metin: “Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 48, S. 1, 1999, 1, https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000629.
- FİŞ ÜSTÜN**, Gül: “Disiplin Soruşturmalarında Hukuka Aykırı Deliller” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:24, S:1, 2018.
- GEDİK**, Doğan: Öğreti ve Yargısal İçtihatlar Işığında Ceza Muhakemesinde Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi (In Dubio Pro Reo), Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- GEDİK**, Doğan / **TOPALOĞLU**, Mahir: Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- GEDİK**, Doğan: Ceza Muhakemesinde İspat ve Şüphenin Sanık Lehine Yorumlanması, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2022.
- GİRİTLİ**, İsmet / **BİLGİN**, Pertev / **AKGÜNER**, Tayfun: İdare Hukuku, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2006.
- GÖKSU**, Mustafa: “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16/0 (Temmuz 2014), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588501>.
- GÜNDÜZ**, Fatma Ebru: “Hukuka Aykırı Elde Edilmiş Delillerin Disiplin Hukukunda Kullanılması”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S.1, 08 Mart 2019, 89-114. <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.537639>
- GÜNEŞ**, Derya Belgin: “Ceza Mahkemesi Tarafından Ceza Verilmesine Yer Olmadığına İlişkin Kararın Hukuk Mahkemesi Kararlarına

Tesiri", İstanbul Hukuk Mecmuası, 30 Haziran 2019, 185-216, <https://doi.org/10.26650/mecmua.2019.77.1.0013>.

HAFIZOĞULLARI, Zeki/DEVİRİM, Güngör: "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 20, S.69, Mart 2007.

HATİPOĞLU, Sezgin: "Ceza Mahkemesi Kararlarının Disiplin Hukuku Bakımından Bağlayıcılığı", Danıştay Dergisi, S.141, 2016.

HÜSEYİNOĞLU, Emin: "Yargı Kararları Işığında Disiplin Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2022/158, 2022. <http://search/yayin/detay/113497>

IŞIKLAR, Celal: Kamu Disiplin Yaptırımları, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2019.

KARABULUT, Ferhat/ KARAPAZARLIOĞLU, Ersin/ TOSUN, Hamza: "Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı ve Kovuşturma Sürecinde Hakimlerin Delil Algısı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C:28, S:120, 2015.

KARAHANOĞULLARI, Onur: "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi 8/3, 03 Temmuz 1999.

KAŞİFOĞLU, Kemalettin Ali: "Görevden Uzaklaştırma", Adalet Dergisi 69/1, Ocak 1978.

KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü C.II, 6. Baskı, Demir Yayıncılık, İstanbul, 2001.

ÖZEN, Mustafa: "Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV, S.1, 2010.

ÖZTÜRK, Bahri/ TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ SIRMA GEZER, Özge/ F. SAYGILAR, Yasemin/ ALAN, Esra/ TÜTÜNCÜ, Efser Erden/ ÖZAYDIN, Özdem/ TOK, Mehmet Can: Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, Onuncu Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.

SANCAKDAR, Oğuz: Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

SANCAKDAR, Oğuz / DOĞAN, Us Eser / KASAPOĞLU TURHAN, Mine / ÖNÜT, Lale Burcu: İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı,

- Seçkin Yayıncılık, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara, 2015.
- ŞAHİN**, Cumhur: Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi), Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.
- ŞAHİN**, Cumhur/ **GÖKTÜRK**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14. Bası, Hukuk Dizisi 845, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- ŞIK**, Hüseyin: "Suçsuzluk Karinesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 1, 2012.
- PINAR**, İbrahim/ **ÖNER**, Çalışkan: Açıklamalı – İctihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması, Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2. Baskı, 2020.
- TANRIVER**, Süha: "Türk Medeni Usul Hukuku Bağlamında Hukuka Aykırı Yollardan Elde Edilen Delillerin Durumunun İrdelenmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.65, 2006.
- TANRIVERMİŞ**, Atilla: Masumiyet Karinesini Genişleten Bir İlke Olarak Lekelenmeme Hakkı, Seçkin Hukuk, no: 2716, Ankara, Seçkin, 2021.
- TUNÇ**, Özgün: "Ceza Muhakemesi Açısından Yasak Deliller ve Disiplin Soruşturması Açısından Yasak Deliller ile Tesadüfen Elde Edilen Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu", s.8. http://www.ozgun-law.com/Uploads/image/files/Makale22072011_DrOzgunOztunc.pdf,
- ULUTÜRK**, Hande: "Suçsuzluk Karinesi", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:13, S:171, 2018.
- USMAN**, Yahya: Kamu Görevlileri Disiplin Hukukunda İdari Usul İlkeleri, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.
- UYSAL**, Cem: "Ceza Hukukunda Suçsuzluk Karinesi Üzerine Bir İnceleme ve Lekelenmeme Hakkı", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı, 2017.
- YILDIRIM**, Akif: "Anayasa Mahkemesi Ve AİHM Kararları Işığında Masumiyet Karinesi", Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 111, Kasım 2015.

- YILDIRIM**, Ramazan: “Türk Askeri Disiplin Hukukuna Kısa Bir Bakış”, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, S. 14, 2002.
- YÜCE**, Turhan Tufan: “Sanığın Savunması ve Korunması Açısından Ceza Soruşturmasının Ümanist İlkeleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.1, S.1, Ocak 1988.
- YÜCEL**, Oğurlu: “Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu ‘Ne Bis İn İdem’ Kuralı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52, S.2, 2003.
- YÜZER**, Dilara: “Basın Yoluyla Adli Haberlerin Verilişi ve Suçsuzluk Karinesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, 2013.
- ZOR**, Burç Volkan: “Ceza Hukuku İlkelerinin Disiplin Hukukunda Uygulanabilirliği”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XII/1, 2022.